

Ujházi Lóránd

Pápai követek helye és szerepe az egyház békemissziójában az új típusú biztonsági kihívások fényében

The place and role of papal nuncios in the peace missions of the church as reflected by new types of safety challenges

Absztrakt

A katolikus egyház egyedülálló lehetőségekkel rendelkezik a nemzetközi válságkezelés és a béke előmozdítása területén. A katolikus egyház, amellet, hogy vallási közösség a Szentszék a nemzetközi jog alanya. A jelenlegi pápa igyekszik az egész dikaszterialis rendszert úgy pozicionálni, hogy a béketeremtésnek eleget tudjon tenni. A dolog természete okán, ebben a misszióban a pápai követek és a szentszéki diplomáciai missziók eminens módon vesznek részt. Különösen nagy szerep jut a válságövezetekben és a nemzetközi szervezetekben tevékenykedő diplomatáknak. Az Egyházi Törvénykönyv csak röviden mutatja be és főképp jogi szempontból a pápai követek kánoni helyzetét. A CIC emellett a klasszikus felosztási rendszert követi: a követek részegyházak és az országok irányába való feladatairól beszél. A békemisszió azonban az egész követi küldetést átjárja, a jogi megközelítésnél sokkal összetettebb, ugyanakkor nagyon izgalmas sokrétű tevékenység. Erre a sokszínűsége mutat rá ez a tanulmány.

Kulcsszavak: egyházi diplomácia, Szentszék, pápai követek, béke misszió

Abstract

The Catholic Church has exclusive opportunities in international crisis management and peacekeeping. The Catholic Church is – beside being a religious congregation – an international legal entity of the Apostolic See. The present pope tries to position the whole dicastery system as a peacemaker. Due to the nature of the situation papal nuncios and diplomatic missions of the Apostolic See play outstanding roles in these missions. The diplomats in conflict areas and

in international organisations play especially important roles. The Church Law Code presents only briefly and first of all from legal point of view the place of nuncios in the Canon. In addition to that CIC follows the classical distribution system: it writes about tasks of nuncios in connection with partial churches and countries. But a peace mission interlaces the whole mission of a nuncio, it is much more complicated than a simple legal approach and simultaneously an exciting and versatile activity. This diversity is presented in this paper.

Keywords: church diplomacy, Apostolic See, papal nuncios, peace mission

Bevezetés

A vallási közösségek többsége elkötelezett a béke regionális és globális megszilárdításában, amelyet saját mozgásterüknek, hagyományuknak és kapacitásuknak megfelelően mozdítanak elő. A katolikus egyház nemzetközi karaktere és az Apostoli Szentszék különleges nemzetközi jogalanyiséga különleges lehetőségeket biztosít a béketeremtésre. Az Apostoli Szentszék, mint a katolikus egyház legfőbb vezetésirányítási szerve a vallási közösségek között egyedülálló diplomáciai kapacitással rendelkezik. Informális és formális eszközökkel él a nemzetközi közösségekben. Az előbbi számos területet ölel fel a pápai beszédektől, a pápai buzdításokon és találkozókön keresztül, az egyéb humanitárius és jelképes lépésekig. A formális diplomáciai rendszer is összetett, amelynek legmarkánsabb megjelenése a szentszéki államtitkárság, illetve „a terepen” tevékenykedő pápai követek. Az egyház a pápai követeken keresztül unikális módon vesz részt a nemzetközi közösség életében, és így a regionális és globális biztonság előmozdításában, illetve az ezzel szorosan összefüggő háború- és biztonságpolitikai kérdések értékelésében. Más vallási közösség ilyen, a nemzetközi jognak megfelelő követküldési lehetőséggel nem rendelkezik. Az egyházjogban alkalmazott „pápai követ” terminológia tágabb fogalom, mint a nemzetközi jog által használt „nagykövet” kifejezés. A pápai követek történetét és kánonjogi karakterét számos kiváló monografikus munka és tanulmány feldolgozta (Alvarez, 1989; Balvo, 2000; Benelli, 1972; [Binchy, 1946](#); [Broglia, 2015](#); Cardinale, 1962; Cavalli, 1969a; [Convay, 1979](#); De Marchi, 1957; Erdő, 1990; Esposito, 2006; Martin, 1970; Melnyk, 2009; Migliore, 1999; Mucci, 1989; Oliveri, 1981; Paro, 1947; Rónay, 2006; [Troy, 2018](#); [Walczak, 2016](#); Walf, 1966; Walf, 2003).

Jelen írásomban csak kifejezetten a pápai követek béketeremtő, a válságkezelésben, illetve a háborúpolitikai problémák értékelésében betöltött szerepének elméleti és gyakorlati aspektusát vizsgálom. A hangsúlyt dominánsan a jelenlegi

válságokra és fegyveres konfliktusokra helyezem. A Szentszék világbéke előmozdítása érdekében tett legújabbkori erőfeszítései – amelyekben a pápai követek szerepvállalása eminens – vitán felül állnak. Erről a tevékenységről a diplomáciatörténeti vagy biztonságpolitikai értekezések is elismeréssel nyilatkoznak (Cortright, 2008; Musto, 1986). Ezek a tanulmányok azonban a Szentszék válságkezelésben betöltött effektivitására helyezik a hangsúlyt. Hasonlóképpen napjaink híradásai is a szentszéki követek humanitárius és béketevékenységeinek eredményeit mutatják be. A biztonságpolitikai munkáktól nem várható el, hogy az egyház válságkezelésben való részvételének mélyebb teológiai alapú reflexióit adják (Follo, 2020). Céljuk mindössze a nemzetközi aktorok súlyának, szerepének, feladatának és eredményének lehetőleg objektív szemléltetése. A pápai követek tevékenységét taglaló legtöbb kánonjogi írás is beéri a követek kettős – ad intra – a részegyházak, és – ad extra – az államok és a nemzetközi szervezetek felé való feladatait bemutató jogszabályok elemzésével. Munkahipotézisem ezzel szemben az, hogy a szentszéki diplomácia és a pápai követek válságkezelésben való részvétele a maga teljességében csak teológiai reflexión keresztül érthető meg. Ebből kiderül, hogy a béke támogatása, a lokális és a globális biztonsági és háborúetikai kérdések értékelése nem egy, hanem lényegi feladata a pápai követeknek. Ami a pozitív jogi szabályozást illeti – véleményem szerint –, az új típusú válságok azt is bizonyítják, hogy a pápai követek klasszikus ad intra és ad extra feladatainak szinte mindegyike rendelkezhet biztonsági aspektussal. A béketevékenység így egyfajta kohéziós erő is jelent a követek jogalkotó által akár a részegyház, akár a fogadó ország, illetve nemzetközi szervezet irányába meghatározott feladatai között. Így a globális és regionális biztonság előmozdítása érdekében végzett tevékenységük az ad intra és ad extra feladatok közötti határ esetenként el is mosódik. Ez a jogszabályhelyek pusztá elemzéséből valóban nem derül ki, de egyéb pápai üzentekből és a követek válságkezelésben kifejtett erőfeszítéseinek vizsgálatából igen.

A pápai követek – illetve munkatársaik – állomáshelytől függetlenül sokat tehetnek a béke ügyéért, a háború és biztonsági kérdések helyes etikai értékeléséért. Azonban a válságövezetekben, illetve a nemzetközi szervezetekben ez a fajta szerepvállalásuk eminens módon jelenhet meg.

A pápai követek missziója és a béke előmozdítása

A hatályos Egyházi Törvénykönyvből (továbbiakban Kódex) nem tűnik ki, hogy a szentszéki követ vagy a szentszéki diplomácia „békemissziója” kiemelt jelentőséggel rendelkezne. A CIC (Codex Iuris Canonici) ugyan sokoldalú, de

semmiképpen sem kimerítő listáját adja a pápai követek feladatainak (364-365. kk.). Röviden a pápai követ többi feladatai között említi, hogy „*igyekezzen előmozdítani azokat az ügyeket, amelyek a békét, a fejlődést és a népek együttműködését szolgálják*” (364. k. 5.). A jogszabályhely kellően általános azonban ahhoz, hogy a gyakorlatban minden pozitív kezdeményezést, illetve a háború és biztonsági kérdés katolikus doktrína szerinti értékelését ilyen tevékenységnek fogadjuk el. Más jogszabályhelyek közvetve utalnak a pápai követek béketevékenységére. Tipikusan ilyen az állami hatóságokkal való együttműködés (365. k. 1), illetve a felekezet vagy vallásközi párbeszéd előmozdítása (364. k. 6.). Utóbbi különösen hangsúlyos a jelenlegi pápa kül- és biztonságpolitikájában (Vukićević, 2015). A CIC visszafogottsága érthető. Műfaji sajátosság, hogy a Kódex a jogintézmények rövid, frappáns összefoglalására törekszik. A pápai követek tevékenységére vonatkozó kapcsolódó joganyagból, a pápa és a Szentszék prominens képviselőinek a megnyilatkozásaiából, az elemző tanulmányokból, de leginkább a praxisból azonban kitűnik, hogy a béke előmozdítása a legszorosabban kapcsolódik a pápai követek tevékenységéhez (Fischer & Köck, 1980).

A II. Vatikáni Zsinat dokumentumai maguk is csak marginálisan foglalkoztak az egyházi külkapcsolatokkal, és az egyházi diplomáciában szolgálatot teljesítő személyekkel. A zsinat inkább a püspöki szolgálatra összpontosított. A zsinat utáni „jogalkotásra” várt, hogy a zsinat egyházkormányzatra vonatkozó általános elveit és a követekre vonatkozó új joganyagot harmonizálja. A zsinati dokumentumok visszafogottsága érthető, hiszen sem a zsinatot megelőző időszakban, sem a zsinat évei alatt nem volt egyetértés abban a kérdésben, hogy a „megújulás” után a pápai követek milyen szerepet töltsenek be az egyház és a nemzetközi közösség életében (Walf, 2003). Nem hiányoztak azok a ma már egyértelműen szélsőségesnek nevezhető elképzelések, melyek a pápai követek feladatát jelképes, ceremoniális és diplomáciai funkciókra redukálták volna. Joachim Ammann (OSB – Ordo Sancti Benedicti – bencés rendi) püspök például úgy gondolta, hogy a követi rendszer azt a benyomást kelti a hívekben, hogy az egyház ugyanolyan politikai szervezet, mint az összes többi világi hatalom. Ezért véleménye szerint a pápai követi rendszer inkább akadályozza az egyház igazi természetének megértését (Congar, 1964; Walf 2003).¹

A zsinat 1963. november 16-án tartott általános ülésén például konkrétan elhangzott, hogy bár a pápai követi rendszer régi és tiszteletreméltó hagyománnyal rendelkezik, de nem a II. Vatikáni Zsinat által formált, XXIII. János, illetve VI. Pál-béli egyházképet tükrözi vissza. Sőt, ismét megfogalmazódott, hogy a követi rendszer a politikai aktorok érzetét kelti (Caprile, 1966). Általános igyekezet volt

---

1 Különösen Ammann püspök megjegyzései.

az is, hogy növeljék a laikusok szerepét a pápai külképviseletekben (bővebben lásd alább). A szélsőséges vélemények azonban nem találkoztak sem a többség, sem VI. Pál véleményével (Balvo, 2000). Ezek a megközelítések ugyanis sem teológiai, sem diplomáciai szempontból nem illeszkedtek sem az egyház hagyományához, sem a realitásokhoz. Azt el kell ismerni, hogy a követi rendszer valóban nem elengedhetetlen feltétele az egyháznak, de nagyon nehéz lenne helyettesíteni a pápa legfőbb pásztori gondoskodásának ezt a formáját a részegyház felé, illetve az egyház érdekképviseletét az állami hatóságok és a nemzetközi szervezetek irányába. Az is tény, hogy más módjai is vannak a szentatyával való kapcsolattartásnak (pápalátogatások, zarándoklat, pápai üzenetek, ad limina látogatás stb.). Ezek természetükből adódóan békemissziók is, ami a vallások, a felekezetek, a népek közötti béke előmozdítását illeti. Különösen a pápalátogatások, amelyek alkalmával – és ez a jelenlegi pápára különösen is igaz – rendre előkerülnek az általános érdeklődésre igényt tartó vagy regionálisan kiemelkedő háborúetikai és biztonsági kérdések.² A követi rendszer mindemellett a pápa jelenlétének állandó, stabil módja. A követ elmélyül az adott részegyház és társadalom mindennapi életében, kihívásaiban és problémáiban (Oliveri, 1981). Ami pedig mindennek kifejezetten a béketeremtés szempontjait illeti, már a zsinati atyák is érezték, hogy a pápai követek szerepe a hidegháborús környezetben felértékelődik. A zsinat végül nem bocsátkozott részletekbe. A *Christus Dominus* kezdetű dekrétum a római kúriával és azok munkatársaival kapcsolatban általános elvet fogalmaz meg: „*kapjanak a kor, a terület és a szertartások igényeinek – főként számuk, nevük, illetékességük, ügyvitelük és egymásközi összehangoltságuk szempontjából jobban megfelelő szervezetet.*” (CD 9). A figyelmeztetést a római pápa követeire is kiterjesztette a zsinat. David Alvarez tanulmányában, amelyben feldolgozta a pápai diplomácia 1909 és 1967 között végbement fejlődését, rámutatott, hogy a szentszéki külkapcsolatban a modernkori pápaság egyik egyedülálló kettősségét figyelhetjük meg. A Szent-szék igyekszik egyrészt a „pápaság” lelki karakterét hangsúlyozni, másrészt emellett törekszik megteremteni a „diplomatak” képzéséhez és a feladatvégrehajtáshoz – a nagy nemzetközi aktorokhoz hasonlóan – azokat a feltételeket, amelyek segítségével a Szentszék a globális és a regionális biztonság, illetve az egyes biztonságokhoz kapcsolódó etikai kérdések kezelésével a nemzetközi

2 Ezek a látogatások számos lehetőséget kínálnak a lokális fegyveres konfliktusok, vagy nagyobb horderejű és az egész világ biztonsági környezetét érintő kérdések értékelésére. Számtalan példát lehet hozni erre a huszadik század második feléből. Ferenc pápa látogatásai alkalmával szinte kivétel nélkül előkerülnek a nagy biztonsági és háborúetikai kérdések: így a migráció (mind európai, mind azon kívüli utazásainál), a vallásközi párbeszéd (dominánsan a közel-keleti utazásai alkalmával), de specifikusan a nukleáris fegyverek jelentette veszélyt érthetően Japánban tett látogatása alkalmával értékelte.

tér valós alakítójává válik (Alvarez, 1989). Tény, hogy fellelhető ebben némi „kettősség”, minthogy az egyház biztonsági és háborúetikai kérdéseket értékelt teológiai módszerekkel, miközben az effektivitás érdekében a legprofánabb diplomáciai eszköztárat is felhasználja. Ez a „kettősség” azonban – véleményem szerint – lényegében semmilyen ellentmondást nem eredményez. VI. Pál pápa maga is hangsúlyozta, hogy a diplomácia nem mond ellent, az egyház lelki természetének, hanem előmozdítja az egyház nagy békeküldetését a nemzetközi környezetben. Emellett VI. Pál tisztán látta, hogy a diplomácia csak egy eszköze a béke megteremtésének (VI. Pál, 1969). Ebben az értelemben kell szemlélni a jelenlegi pápa kúriareformját is, amely a Szentszéki Államtitkárság harmadik szekciójának létrehozására vonatkozik. A cél ugyanis a szentszéki diplomaták professzionálisabb képzésének, továbbképzésének, személyi ügyeinek előmozdítása, annak érdekében, hogy feladatukat, amelynek szerves része a jelenkori biztonsági kihívások és fegyveres konfliktusok kezelése, még eredményesebben tudják végrehajtani (Ujházi, 2019).

El kell fogadni azt a tényt is, hogy a pápai követekre vonatkozó joganyagot a II. Vatikáni Zsinat általános társadalomelméletéhez (LG 1)³, és a püspökökre vonatkozó koncepcióhoz kellett igazítani. A zsinat nagy figyelmet szentelt az egyház aktív szerepvállalásának a társadalmi problémák, a szociális kérdések kezelése és a (nemzetközi) közjó előmozdítása terén. A zsinati elvek magukkal hozták, hogy megerősödött a katolikus egyház globális vagy regionális biztonság előmozdítására vonatkozó szerepének hangsúlyozása és az ennek megfelelő szerepvállalás. A zsinati koncepciónak a Szentszéket képviselő pápai követek vonatkozásában is meg kellett jelennie (Fabris, 2006). Az általános zsinati elveket a pápai követekre vonatkozóan VI. Pál által kiadott *Sollicitudo omnium ecclesiarum* kezdetű motu proprio (VI. Pál, 1969; Cavalli, 1969b; De Rosa, 1998), majd az Egyházi Törvénykönyv (362-367. kk.) foglalta össze⁴. Az új Egyházi Törvénykönyv életbelépéséig a régi törvénykönyv (265–270. kk.), és a követek

3 „Mivel Krisztus a nemzetek világossága, ez a Szentlélekben összeült szent Zsinat Krisztusnak az Egyház arcán tükröződő fényességével minden embert meg akar világosítani azáltal, hogy minden teremtménynek hirdeti az evangéliumot (vö. Mk 16,15). Mivel pedig az Egyház Krisztusban mintegy szentsége, azaz jele és eszköze az Istennel való bensőséges egyesülésnek és az egész emberi nem egységének, a korábbi zsinatok nyomában járva híveinek és az egész világnak jobban ki akarja nyilvánítani a maga egyetemes természetét és küldetését. Korunk sajátos körülményei sürgőssé teszik az Egyháznak e feladatát, hogy a társadalmi, technikai és kulturális kapcsolatokban egymáshoz egyre közeledő emberek Krisztusban is megtalálják a teljes egységet.” (LG 1).

4 Nincs egyetértés a szerzők között, vajon a CIC abrogálta-e, vagyis teljesen hatályon kívül helyezte-e a motu propriót. Logikusabbnak tűnik, ha elfogadjuk, hogy a CIC nem rendezte át teljesen a joganyagot és ezért az motu proprio továbbra is hatályban maradt, kiegészülve a CIC vonatkozó néhány kánonjával. A szerzők többségének is az a véleménye, hogy a pápai követekre vonatkozó joganyag speciális, amelyet egészében nem rendez a Kódex, amely egyébként is inkább kontinuitást mutat a motu proprióval, és a II. Vatikáni Zsinat koncepciójával (Melyk, 2009).

fakultásaira vonatkozó kiegészítő szabályok voltak hatályban. Még kevés idő telt el azonban a zsinati dokumentumok és a motu proprio⁵ kiadása között. Ez érezhető a dokumentum megfogalmazásán, hiszen amellett, hogy igyekezett átvenni a zsinat koncepcióját (Hübler, 2004), még az akkor hatályos (1917-es) Egyházi Törvénykönyv személete is érződik. A zsinat fő egyháztani és társadalmi koncepciója azonban már tetten érhető a szövegben, minthogy a követ karaktere szerint sem a fogadó egyházi, sem a világi hatóságokkal szemben nem passzív szemlélő, hanem hatékony, aktív szerepet vállal a részegyház, a társadalom és a nemzetközi szervezet életében (Cavalli, 1969a). Mindebből pedig egyenesen következik, hogy a béke előmozdítása a háborúetikai és biztonsági kérdések értékelése a pápai követ újkori feladatának integráns részét alkotja.

A motu proprio a Kódexhez képest bővebb, hiszen a tételes szabályozáson túl a zsinat tanításához igazított teológiai alapú jogdogmatikai megjegyzéseket is tesz, amelyek – ma már egyértelműen állítható – számos biztonságpolitikai aspektussal is rendelkeznek. Ilyen például: a püspökök egyházban betöltött pásztori szolgálata (CD 58); az egyház mai világban betöltött szerepe (GS 58); az egyház missziós tevékenysége (AG 5); az ökumenizmus, a keresztények együttműködése (UR 2, 364. k. 6); az egyház és a nem keresztény vallások közötti kapcsolat fejlesztése (NA, 364. k. 6). Mindezeket az Egyházi Törvénykönyv is tételesen felsorolja (364. k.), de műfaji sajátosság miatt csak röviden, lényegre törően. Később a joganyag kiegészült a II. János Pál pápasága alatt, 1994. február 22-én az államtitkárság által a pápai követekre vonatkozó 80 cikkelyből álló *Regolamento per le Rappresentanze Pontificie* dokumentummal (Szentzéki Államtitkárság, 1994). Az időlegesnek szánt dokumentumot lényegében 2003-ban kisebb módosításokkal megerősítették. A dokumentum 10 fejezetben, 80 cikkelyben tartalmazza a pápai követek feladataira, kinevezésére, áthelyezésére, hivatalvesztésére vonatkozó előírásokat.

Bár az egyházi diplomácia béketevékenységének történelmi gyökerei vannak, de ennek teológiai vetülete főképp a II. Vatikáni Zsinat társadalom- és államelméletének a fényében vált hangsúlyossá. A követek békeépítése ebben a kontextusban különösen kapcsolódik a pápa legfőbb pásztori küldetésének támogatásához. Végül is minden diplomáciának az a célja, hogy az államok között elkerülje a háborút és megőrizze a békét (Padányi & Tomolya, 2017). Azonban az államtól vagy a nemzetközi szervezetektől eltérően az egyház a békeépítést nemcsak a hangzatos biztonság-, kül- vagy közpolitikai célnak tekinti. Egyes szerzők ezért a Szentszék békemisszióját jogosan „érték- vagy hitalapú”

---

5 Saját kezdeményezésből; a pápa saját kezdeményezésére (nem valakinek a kérvénye alapján) kiadott törvény.

misszióknak nevezik, szemben az államok „célorientált” feladatvégrehajtásával (Follo, 2020; Hertzke, 2005). Bár ez kétségtelenül igaz, de az egyház békemissziója emellett mélyebb, teológiai alapokkal rendelkezik. A béke megőrzésének és „kiterjesztésének” a szándéka a legmélyebben kapcsolódik az alapító élethez és az evangélium hirdetéséhez. Jézus születésekor a jó hír első hírnökei, az angyalok „békét hirdettek a földnek” (Lk 2, 7–9.). Jézus az utolsó vacsorán többek között a következő szavakkal búcsúzik a tanítványaitól: „*Békességet hagyok rátok. Az én békémet adom nektek*” (Jn 14; 27.). A feltámadt Krisztus pedig így köszönti a tanítványait: „*Békesség nektek.*” A nyolc boldogságban, amelyet XVI. Benedek pápa Jézus lelki önéletrajzának nevez, Jézus külön kiemeli: „*Boldogok a békességszerzők, mert őket Isten fiainak fogják hívni*” (Mt 5,9).⁶ Ennek tükrében az egyház mindig is a megváltás egyik fontos gyümölcseként aposztrofálta a békét. A pápai követ küldetésének ezért nem járulékos eleme a globális és a regionális béke előmozdítása, nem is a jól felfogott diplomáciai érdekérvényesítés egyik eszköze, hanem legmélyebben kapcsolódik az egyház missziós küldetéséhez, amelyben a „követ” kitüntetett módon vesz részt.⁷

A követek békemissziója a klasszikus ad intra és ad extra feladategyüttes fényében

A Kódex röviden summázza a római pápa követküldési jogát: „*született és szuverén joga, hogy követeket nevezzen ki és küldjön*” (362. k.), akár a részegyházakhoz, akár az államokhoz.⁸ A kánon tömören érzékelteti a követ küldetésének klasszikus kettősségét 1) a részegyházak – *ad intra* (364. k.); illetve 2) a világi hatóságok, nemzetközi szervezetek – *ad extra* (365. k.) irányába. A feladatok ilyen markáns funkcionális alapú bináris megkülönböztetése – véleményem szerint – az új típusú biztonsági kihívások tükrében nehezen tartható. A pápai diplomácia regionális és globális béke érdekében kifejtett konkrét tevékenysége éppúgy érinti a követek egyes klasszikus ad intra, mind ad extra feladatait.

6 Pál apostol pedig Jézus áldozatát az egyetemes béke motívumaként használja. „*A kereszten kiontott vérével békességet szerzett mindenkinek.*” (Kol 1,20).

7 A Szentszék vezetése részéről több alkalommal is megfogalmazódott az elmúlt években, hogy a pápai követek tevékenységének sarokköve a nemzetközi béke előmozdítása. Az államtitkárság részéről: [URL1](#), [URL2](#), [URL3](#). Az együttműködés jelentőségéről, a válságkezelés előmozdítása érdekében: „*Sempre disponibile a collaborare con quanti si impegnano per porre fine ai conflitti in corso e a dare sostegno e speranza alle popolazioni che soffrono.*” ([URL4](#); Squicciarini, 2005).

8 Az 1917-es Egyházi Törvénykönyv még nem jognak, hanem „lehetőségnek” tekintette az államokhoz való követküldést (1917-es Egyházi Törvénykönyv, 265. k.).

A pápai követekre vonatkozó tételes joganyagot a követ ad extra és ad intra feladatainak szétválasztása vonatkozásában már a zsinat után is kritika érte. Egyesek sérelmezték, hogy a követek – ad intra – feladatai túlhangsúlyozottá váltak, a nemzetközi szerepvállalás pedig háttérbe szorult (Walf, 2003). Strukturális szempontból elemezve a Sollicitudo omnium ecclesiarum kezdetű muto propriót, az valóban csak a második fejezetben tárgyalja a követekre vonatkozó nemzetközi jogi szempontokat. Ez azonban a teológia és az egyház zsinat utáni jogalkotása szempontjából érthető. A tételes jogalkotás ugyanis elsődlegesen a zsinat részegyház és az egyetemes egyház közötti teológiai (ekkleziológiai) elvek jogi szövegekbe való átültetésére törekedett. Így ez az egyházkormányzat a pápai követek szabályozásánál a dolog természete miatt különösen jelentős volt (Arrieta, 1997). Mindez meglátásom szerint azonban csak didaktikai kérdés, még akkor is, ha a későbbiekben egyes pápai üzenetekben újra megerősítésre került, hogy a pápai követ elsődleges küldetése a részegyházak felé szól, hogy az egy és egyetemes egyház elválaszthatatlan kapcsolatát demonstrálja.⁹ A gyakorlat azonban azt bizonyítja, hogy a biztonsági kérdések területén nagyon is elmosódnak az ad intra és ad extra tevékenység határai. A legjobb példa erre az üldözött keresztény (katolikus) közösségek helyzete. Nehéz azt mondani ugyanis, hogy az ilyen hányattatott sorsú közösségek lelki, anyagi, diplomáciai és egyéb segítése a pápai követ tisztán ad intra vagy ad extra feladatait érintené. Ellenkezőleg, a válságövezetben – jól szemlélteti ezt a szíriai háború – a keresztény közösség segítése kihat a pápai követ tevékenységének minden szegmensére (URL5).

A határok elmosódását jól demonstrálja a részegyházakhoz, de nem az állami hatóságokhoz küldött pápai követ, az úgynevezett apostoli delegátus intézménye is. Főképp II. János Pál pápa aktív külpolitikájának köszönhetően napjainkra a legtöbb országgal, ahol régebben a Szentszék „csak” apostoli delegátussal, vagyis csak a részegyházhoz, de nem az állami hatóságokhoz küldött követtel rendelkezett, kiépült a bilaterális nemzetközi kapcsolat. A régi „delegátusi” rendszer sok esetben olyan, nem katolikus többségű vidékeken funkcionált, amelyek napjainkban a gazdasági, a politikai, a biztonsági kihívások miatt (nem kizárva a fegyveres konfliktust) úgynevezett „válságövezetnek” számítanak. Ezekben a területeken a krízis kísérőjelenségeként nem ritka a keresztényekkel szembeni vallási alapú üldöztetés és (vagy) diszkrimináció sem. Így a követ feladataihoz, még ha nem is volt nemzetközi jogi értelemben az állami

---

9 „Voi siete, in effetti, Rappresentanti del Papa presso i Governi nazionali o presso le Istituzioni sovranazionali, ma in primo luogo siete testimoni del Suo ministero di unità presso le Chiese locali, ai cui Pastori assicurate la possibilità di un contatto costante con la Sede Apostolica.” (URL6).

hatóságokhoz is akkreditált követ, hozzátartozott a keresztény közösség biztonságának az előmozdítása. A Szentszék az első – még nem a mai mögöttes jogi értelemben vett – delegátusnak nevezett követét a Közel-Keletre küldte.¹⁰ Az 1761. június 27-én Aleppóban alapított delegátusi rendszer feladata nem korlátozódott a katolikus hívek lelkipásztori gondozására, hanem kapcsolatot kellett kialakítani a keleti pátriárkákkal és az iszlám vallási vezetőkkel (Corral, Paolis & Ghirlanda, 1993). A „delegátus” sajátos és korabeli „békemissziójáról” átfogó képet fest Fernando Filoni az Egyház Irakban című könyvének vonatkozó része (Filoni, 2015). Azonban más olyan országokban is, ahol a Szentszék nem rendelkezett hosszú ideig az állami hatóságok irányába is delegált követtel, mint Laosz, Líbia, Malajzia, Brunei, Mauritánia, Mozambik, Mianmar, Kambodzsa vagy Vietnám, az apostoli delegátus fontos szerepet töltött be a keresztény kisebbség, és így lényegében az osztársadalom békéjének előmozdításában. Súlyos egyházüldözés, az egyház vagy a kereszténység biztonsági helyzete miatt előfordulhat, hogy a pápa a részegyházakhoz sem tud követet, apostoli delegátust küldeni. Ez történt lényegében a volt szocialista országokban vagy jelenleg Észak-Koreában (Salát, 2019). Ilyen esetben a Szentszék más csatornákon keresztül tartja a kapcsolatot a helyi egyházzal (levelek, püspökök, papok, laikusok vagy szerzetesek), és így próbál segíteni. Tehát az is látható, hogy a pápai követ fontos szerepet tölt be a részegyház és az egyetemes egyház közötti kapcsolattartásban, a béke előmozdításában, de nem ő jelenti a kapcsolattartás és az egyház békemissziójának egyetlen eszközt.

A pápai követ béke előmozdítása érdekében végzett tevékenysége, a biztonsági kérdések etikai értékelése nem elsősorban nemzetközi közjogi vagy akár kánonjogi alapelvekre vezethető vissza. Az alapító az apostolfejedelmet a következő küldetéssel ruházta fel: „*erősítsd meg testvéreidet*” (Lk 22, 32). Amellett, hogy az utasítás lelki, spirituális megerősítésre vonatkozik, számtalan történelmi példa árulkodik arról, hogy a pápák nem viseltettek érzéketlenül a helyi egyház szenvedéseivel és megpróbáltatásaival szemben. Igyekeztek valóban az élet minden területén „megerősíteni testvéreiket”.¹¹ Szent Péter utódja számára azonban fizikai képtelenség, hogy mindenhol jelen legyen. Ezért legfőbb pásztori gondoskodását¹² a követi rendszeren keresztül gyakorolja (Mamberti, 2007). A pápai követi szolgálat – akármennyire is a diplomáciai testületekre és

10 A pápai delegátus jogi terminológiájának a tisztázására a Szentszéki Államtitkárság 1916. május 8-án kiadott kommunikációjával kerül sor.

11 XV. Benedek közel-keleti keresztények érdekében végzett tevékenységének a bemutatásához lásd [De Dreuzy, 2016-os The Vatican and the Emergence of the Modern Middle East](#) című tanulmányát.

12 A pápai követ csak analóg értelemben követ, hiszen nem egy ország, hanem a katolikus közösség, különösen az adott országban élő katolikusok védelme a feladata.

követekre vonatkozó nemzetközi közjog szabályai szerint történik (362. k.) – csak „hasonlítható” más ország vagy főhatalom nagykövetéhez. A pápai követ a krisztushívők vonatkozásában ugyanis soha nem „idegen”, nem egy számos politikai és gazdasági kérdésben ellenérdekelt hatalom képviselője – hanem az egy és oszthatatlan katolikus egyház egyetemességének reprezentánsa a részegyház felé (URL6). A követküldési jogot az egyház elsősorban ezért teológiai elvre, a pápai primátusra, és csak másodsorban a nemzetközi közjog szabályaira vezeti vissza (Erdő, 1990). A *Sollicitudo omnium ecclesiarum* kezdetű muto proprio is inkább teológiai elvre, a péteri primátusra alapozza a követküldési jogot¹³. A pápa akkor is jogosult a részegyházhoz követet küldeni, ha a Szent-szék és az adott állam között nem áll fenn nemzetközi, bilaterális egyezmény, amely biztosítaná, hogy a pápai követ az állami hatóságok előtt is képviselje a Szentszékét. Ez, amint láttuk, még nem jelenti azt, hogy csak a részegyházakhoz delegált pápai követ ne mozdíthatná elő a regionális és globális biztonságot. A legkorábbi tág értelemben vett „követi” feladat is, amelyről az Apostolok cselekedeteiből értesülünk, egy „békemisszióhoz” kapcsolódik. A jeruzsálemi közösség elküldi Barnabást az antióchiai hívekhez, hogy valószínűsíthetően az eltérő etnikai szokásokból származó ellentéteket megoldja¹⁴. Az első századokban az egyetemes zsinatokra küldött pápai követek (például Nicea, 325) pedig a kereszténység alapjait meghatározó „vallási, teológiai” kérdések megnyugtató rendezésében vettek részt (Squicciarini, 2005). Tekintve, hogy a korabeli teológiai viták nem egyszer vezettek akár a keresztény közösségen belül is erőszakhoz, a követi tevékenység a legszorosabban kapcsolódott a regionális biztonság előmozdításához (Melichár, 1932). Mivel a vitás kérdések rendezésében Róma püspökének szava meghatározó jelentőséggel bírt, a követek is kulcsszerepet játszottak a konszenzus, és így a regionális béke megerősítésében (Walczak, 2016). A pápai diplomácia későbbi fejlődésének egyes sarokpontja-inál is szerepet játszott az egyetemes és a „regionális” egyház biztonsági helyzetének alakulása (Blet, 1982; Staffa, 1951).

Bár az Apostoli Szentszék nemzetközi jogalanyiságából fakadóan a pápai követ küldetése nemcsak szoros értelemben vett „lelkipásztori” feladatokra terjed ki, de az egyház missziós küldetése miatt minden tevékenysége valamelyest

---

13 „*Sane vero Iesus Christus per Apostolorum eorumque successorum, nempe Episcoporum cum Petri Successore Capite, fidelem Evangelii praedicationem sacramentorumque administrationem, et per gubernationem in dilectione, Spiritu Sancto operante, populum suum crescere vult eiusque communionem perficit in unitate.*” (VI. Pál, 1969).

14 „*Vélük volt az Úr segítsége: sokan hívők lettek, és megtértek az Úrhoz. Ennek a híre a jeruzsálemi egyházbá is eljutott, ezért elküldték Barnabást Antióchiába. Amikor megérkezett és látta az Isten kegyelmét, boldog volt és mindenkit buzdított, hogy ragaszkodjék az Úrhoz szíve mélyéből. Mert derék ember volt, telve Szentlélekkel és hittel. Nagyon sokan az Úrhoz tértek.*” (Ap. Csel 11, 21–24.; Dillon, 2005).

kapcsolódik a lelkipásztori feladatokhoz (Arangio-Ruiz, 1996). Továbbá a követ hivatala a nemzetközi jogi dimenzió túl kánonjogi értelemben is egyházi hivatal (Miñambres, 1999). Mint ilyenre érvényes az egyházi hivatalokra vonatkozó általános kánoni előírás: „*a hivatal viselője hivatalát lelki cél érdekében gyakorolja*” (145. k.). A pápai követ legprofánabbnak tűnő ad extra feladatai is lelki célok szolgálatában állnak, amelyek között a béketeremtés és a háborúctikai kérdések értékelése az említett teológiai és szentírási alapok okán kitüntetett helyen szerepel.¹⁵

Amennyiben a hatályos Kódex által kategorikusan ad intra követi feladatokat vizsgáljuk, akkor is kiderül, hogy a lelkipásztori hasznosságon túl számos, a biztonság megteremtése és a válságkezelés szempontjából is rendelkezik relevanciával (364. k.).¹⁶ A követ szoros kapcsolatban áll a püspökökkel (364. k. 2, 365. k. 2. §), illetve a püspöki konferenciával. Nem tagja a konferenciának, de meghívást kell, hogy kapjon a püspöki konferencia általános üléseinek bevezető szekciójára, illetve meghívást kaphat a konferencia egészére is. A konferencián elhangzottakról és a döntésekről összefoglalót kap. A jogalkotó általános kérése, hogy a követ „*adjon meg minden segítséget és szoros kapcsolatot ápoljon a konferenciával*” (364. k. 3). Az általános kérés a tág értelemben vett társadalmi, etikai és biztonsági kérdésekre is kiterjed.¹⁷ A követnek szerepe van a helyi püspökkinevezésekben, minthogy a Szentszék előírásai alapján lefolytatja az információs eljárást (364. k. 4). Ennek a tisztán egyházi eljárásnak is jelentős etikai, társadalmi és biztonsági aspektusa lehet, minthogy az állami

---

15 Mindezen lelki célok megvalósításáért végzett fáradozások kiváló foglalatát adja II. János Pál 1980-ban, a jövőendő pápai követeknek mondott beszéde (EDB, 1982).

16 „*A pápai követ legfőbb feladata, hogy egyre erősebbé és hatékonyabbá tegye az egység kötelékét, mely az Apostoli Szentszéket és a részegyházakat összefűzi egymással. A pápai követre tartozik tehát illetékességi területén:*

1. *hogy értesítse az Apostoli Szentszéket azokról a körülményekről, amelyek közt a részegyházak élnek, továbbá mindarról, ami magát az egyház életét és a lelkek javát érinti;*

2. *hogy tevékenységével és tanácsával támogassa a püspököket, érintetlenül hagyva azok törvényes hatalmának gyakorlását;*

3. *hogy szoros kapcsolatot ápoljon a püspöki konferenciával és adjon meg neki minden segítséget;*

4. *hogy a püspökök kinevezésével kapcsolatban a jelöltek nevét az Apostoli Szentszéknek továbbítsa vagy javasolja, valamint hogy az információs eljárást a kinevezendő személyekről lefolytassa az Apostoli Szentszéktől adott szabályok szerint;*

5. *hogy igyekezzék előmozdítani azokat az ügyeket, amelyek a békét, a fejlődést és a népek együttműködését szolgálják;*

6. *hogy a püspökökkel együtt fáradozzék a katolikus egyház és a többi egyházak vagy egyházi közösségek, sőt nem keresztény vallások megfelelő kapcsolatának előmozdításán;*

7. *hogy azt, ami az egyház és az Apostoli Szentszék küldetésével kapcsolatos, a püspökökkel együttműködve az állam vezetőinél pártfogolja;*

8. *ezenkívül, hogy éljen azokkal a felhatalmazásokkal, és teljesítse azokat az egyéb megbízásokat, amelyeket az Apostoli Szentszéktől kap.”* (364. k.).

17 Ezt a feladatát Knut Walf erősen kritizálja (Walf, 2003).

hatóságoknak sem mindegy, hogy milyen karakterű személy tölti be a püspöki hivatalt (Ujházi, 2012). A válságövezetekben, ahol adott esetben vallási alapú konfliktusok is vannak, nem elhanyagolható, hogy mennyire valósul meg a püspökökkel szembeni jogalkotói kérés, mely szerint a püspök igyekezzen előmozdítani a vallásközi vagy felekezeti közötti párbeszédet (383. k. 3. §, 4. §). A válságövezetekben a pápai követ felelőssége hatványozottabban jelenik meg, hogy a személy kiválasztásánál az említett szempontok érvényesüljenek. A pápai követ kettős irányú információs küldetéssel is rendelkezik, amely ugyancsak bír biztonsági aspektussal. Lehetőségeihez mérten informálja a Szentszékét a helyi egyház körülményeiről (364. k. 1). A jogalkotó egy szóval sem mondja, hogy a Szentszék információigénye csak a „lelkipásztori” kérdésekre korlátozódik. Épp ellenkezőleg, kiterjed mindenre, ami „*az egyház életére és a lelkek javára*” vonatkozik (364. k. 1). A társadalmi és a biztonsági kérdések pedig jelentősen visszahatnak az egyház életére (364. k. 1). A pápai követ a Szentszék legfontosabb és hiteles informátora a helyi biztonsági helyzetről.¹⁸ A megbízható és átfogó információk beszerzése érdekében igénybe veheti a helyi klerikusok és laikusok segítségét. Ez különösen igaz a válság- és a háborús övezetekre, főképp ott, ahol a konfliktus valamilyen okból kihat a keresztény és a katolikus közösségek biztonsági helyzetére. A követ a pápa üzenetét tolmácsolja kül- és biztonságpolitikai kérdésekben.

Azonban még az egyház belső életére vonatkozó területek, mint a hagyományos hármass megszentelő, tanító, illetve kormányzó küldetés is rendelkezhet komoly biztonsági aspektussal a pápai követ munkája során. A pápai követek ugyanis az egyház saját jogában is bizonyos előjogokkal rendelkeznek, amelyeket VI. Pál szavaival élve azért kapnak, hogy feladataikat eredményesebben tudják végrehajtani (VI. Pál, 1969). A pápai követek előjogaira a Kódex csak röviden utal (366. k.). Alaposabban az *Index Facultatum Legatis Pontificiis tributarum*¹⁹, illetve missziós területeken az *Index Facultatum Legatis Pontificiis in territoriis missionum tributarum*²⁰ tárgyalja az előjogokat. A privilégiumok alapvetően az egyház belső életéhez kapcsolódnak. A szentségkiszolgáltatásra, püspökök beiktatására, fenntartott egyházkormányzati intézkedések engedélyezésre való előjogok a válságok idején azonban felértékelődnek. Sőt, az új típusú biztonsági kihívások rávilágítottak, hogy az egyház hármass küldetéséhez kapcsolódó

---

18 Keresztények szíriai helyzetéről a Zenari bíboros rendszeresen ad átfogó képet ([URL7](#); [URL8](#))

19 Hittani Kongregáció, Püspöki Kongregáció, Klérus Kongregáció, Megszentelt Élet Intézményeinek Kongregációja (1986). *Index Facultatum Legatis Pontificiis tributarum*. Città del Vaticano, Typis Polyglottis Vaticanis.

20 Népek Evangelizációjának Kongregációja (1999). *Index Facultatum Legatis Pontificiis in territoriis missionum tributarum*. Città del Vaticano, Typis Polyglottis Vaticanis.

privilegiumok jelentősebbek lehetnek, mint a követek számára a nemzetközi jog által biztosított előjogok.²¹ A nemzetközi aktorok ugyanis sok esetben nem tudják kikényszeríteni a nemzetközi jog által a diplomáciai testületek számára biztosított előjogok tiszteletben tartását az állam alatti szereplőkkel szemben (Oberleitner, 2005). Ezt jelzi, hogy az aszimmetrikus konfliktusok helyszínén a külképviseltek szinte soha nem maradnak szolgálati helyükön. Érthető, hiszen a terror- és állami szervezetekkel szemben jogaikat nem tudják érvényesíteni. A pápai követek azonban számos esetben (például Irak, Szíria) a fegyveres konfliktus helyszínén maradtak, amely önmagában is tanúságtétel az egyház békemissziója melletti elköteleződésükről.

A pápai követ ad extra feladatai és a béke szolgálata

A legtöbb országban a pápai követ nemcsak a részegyházak, hanem az állami hatóságok irányába is képviseli a római pápát. Ezáltal válik a követ sajátos kánonjogi és nemzetközi jogi alakzattá. Két független jogrendszer találkozási területe, miközben mindkettő megőrzi a saját függetlenségét (Buonomo, 2015). A II. Vatikáni Zsinat alapkonceptiója, hogy az állam és az egyház egymástól független entitás, de mindkettő feladata a közösség és a közjó előmozdítása, hiszen mindkettő ugyanannak az emberi személynek a szolgálatában áll (GS 70). Az érdemi és közös munka megvalósításához elengedhetetlen a folytonos párbeszéd, amelyet az állami akkreditációval is rendelkező pápai követ egyedülálló módon igyekszik előmozdítani (365. k. 1. §). Az államokhoz is akkreditált követek bemutatásánál a Kódex a pápai követ és az államok együttműködése kapcsán szűkszavú. Mindössze annyit mond, hogy „*mozdítsák elő és erősítsék az Apostoli Szentszék és az állam hatóságai közötti kapcsolatokat*” (365. k. 1. §. 1), és „*tárgyaljanak az egyház és az állam közötti viszonyral kapcsolatos kérdésekről, különösen pedig a konkordátumok és más hasonló megállapodások létrehozásáról és végrehajtásáról*” (365. k. 1. §. 2). A követek békeépítő tevékenysége a pápai követek elsődleges feladatát taglaló 364. kánonban kerül bemutatásra, amely a részegyházak és az egyetemes egyház közötti kapcsolat előmozdításának egyes területeit mutatja be. Itt kerül konkrétan említésre, hogy a pápai követ „*igyekezzék előmozdítani mindazokat az ügyeket, amelyek a békét, a fejlődést és a népek együttműködését szolgálják*” (364. k. 5). Hasonlóképpen itt kerül említésre a felekezet és vallásközi párbeszéd szorgalmazása is (364. k. 6), amely jelentősen kapcsolódik a regionális és az egyetemes béke megteremtéséhez.

---

21 Különösen az 1961-es Bécsi Konvenció (Denza, 1976).

A II. Vatikáni Zsinatot követő katolikus „államelmélet” egyrészt nem az alá-fölérendeltség, hanem a kölcsönös tisztelet és az egymás felé való nyitottság, másrészt az állam és az egyház szétválasztásának elvére épült. Az egyház együttműködése minden olyan állammal és nemzetközi szervezettel, amely elkötelezett a béke előmozdításában evidenciának tekinthető. Ennek a „partneri” megközelítésnek a fényében logikusnak tűnt, hogy a külképviseletek ad extra feladataira vonatkozó alapelveket a végül a nem publikált *Lex Ecclesiae* fundamentalisba is be akarták iktatni (Dalla Torre, 1987). A Kódex végül az államokhoz és más „hatóságokhoz” tartós jelleggel küldött követek tekintetében rövid utalást tesz (362. k., 363. k. 1. §). Hasonlóképpen azokat is, akik pápai küldöttségben teljes jogú kiküldötti vagy megfigyelői minőségben nemzetközi tanácsokhoz, értekezletre vagy összejövetelekre kapnak kiküldetést (363. k. 2. §) a CIC éppen csak említi. Jogállásuk vonatkozásában a CIC a nemzetközi jog előírásainak a betartását irányozza elő (365. k. 1. §. 1)²², illetve a követ ad intra feladataihoz képest kiegészítő megjegyzéseket tesz.²³ Mélyebb teológiai és jogdogmatikai reflexiót a jogszabályhely már ez esetben sem bírt el. A zsinat megváltozott államelméleti koncepciója a pápai követekre vonatkozó *Sollicitudo omnium ecclesiarum* kezdetű *motu proprio*-ban hangsúlyosabban jelent meg: Már a dokumentum szóhasználata is beszédes, hiszen a zsinat éveiben már háttérbe szorult tökéletes közösség, „*societas perfectát*” alkalmazza mind az állam, mind az egyház vonatkozásában. Az alapvetően az egyház állammal szembeni „szuverenitására”, és tökéletesebb lelki célokat megvalósító jellegére alkalmazott kifejezés mindkét entitásra való alkalmazása VI. Pál koncepciójából érthető. A pápa már úgy tekintett mindkettőre, mint amelyek a béke és a haladás, illetve az emberiség szolgálatában állnak, így a célok megvalósításában egymás szövetségesei. Knut Walf ennek kapcsán felhívja a figyelmet, hogy a *motu proprio* – a pozitív hangvételtől függetlenül – meglehetősen általánosan fogalmaz, ami az állam és az egyház együttműködését illeti (Walf, 2003). Ez igaz, de ez nem is lehet másképp, hiszen a pápai követek feladatai az

---

22 Ez egyben a kanonizáció – a világi törvények teljes joghatással történő átvételének – sajátos területe is, hiszen az egyházi jogalkotó nem a nemzeti, hanem a nemzetközi jog átvételét rendeli el. Egyben a nemzetközi jog más (nemzeti) jogrendszerbe való átvételkor alkalmazott monista és dualista elméletek érdekes és egyedi kombinációjáról van szó. Az egyházi jogalkotó ugyanis a követekre vonatkozó nemzetközi jogi szabályzók átvételét általánosságban elrendeli, amellyel egyben lemond a későbbi törvényhozói jogharmonizációs és jogi kontroll lehetőségéről. Természetesen a kanonizáció szabályai ez esetben határát jelentik a jogszabályok átvételének (Ujházi, 2010).

23 „1. §. Azoknak a pápai követeknek, akik egyszersmind a nemzetközi jog szabályai szerint az államok mellett követként működnek, sajátos feladatuk még:
1. hogy előmozdítsák és erősítsék az Apostoli Szentsek és az állam hatóságai közti kapcsolatokat;
2. hogy tárgyaljanak az egyház és az állam közti viszonytal kapcsolatos kérdésekről, különösen pedig a konkordátumok és más hasonló megállapodások létrehozásáról és végrehajtásáról.” (365. k. 1. §)

egy-
es államok és a nemzetközi szervezetek bi- és multilaterális megállapodásainak, és az aktuális biztonsági, illetve etikai kihívások fényében realizálódnak. Ferenc pápa éppen a követi szolgálat gyorsan változó biztonsági környezetnek való jobb megfeleltetése miatt állította fel a Szentszéki Államtitkárság harmadik szekcióját, amely a diplomáciai testület állományának személyi ügyeivel foglalkozik. 2017 karácsonyán ehhez kapcsolódóan kifejtette a Római Kúria vezető munkatársai számára, hogy a szentszéki diplomácia munkatársai úgy vegyenek részt a békeépítés és a válságkezelés folyamatában, hogy tartsák távol magukat a világi és anyagi érdekektől (URL9). Tiszteletteljes, de gyors beavatkozást vár a diplomáciától az emberiség és az „emberi személy” védelmében. Számít a szentszéki diplomácia szerepvállalására a nemzetekkel való kapcsolattartásban és a kitartó, őszinte békeépítésben (URL10). Elvárása nem alaptalan. Egyrészt az egyháznak – szemben a nemzetállamokkal – nincsenek nemzeti érdekei, semleges félként tud részt venni a konfliktusok elsimításában és a békemissziókban. Másrészt a szentszéki diplomácia valóban komoly sikereket ért el a modern-szekuláris államok közötti konfliktusok megoldásában, és ezáltal a nemzetközi béke megszilárdításban. A teljesség igénye nélkül: XIII. Leó 1885-ben Bismarck felkérésére a Karolina-szigetek hovatartozása vonatkozásában sikeresen közvetített Spanyolország és Németország között (Bihlmayer & Tüchle, 1987); 1890-ben Anglia és Portugália között a kongói határok kapcsán kialakult vitában; 1893-ban Peru és Ekvátor közötti határvitában ért el sikereket. Felajánlotta közvetítését a Szentszék 1895-ben is az Anglia és Venezuela között kialakult ghánai határvita kapcsán, illetve Haiti és a Dominikai Köztársaság közötti vita rendezésében. Szintén 1895-ben a pápa közbenjárt II. Menelik Etióp császárnál az olasz hadifoglyok érdekében. A Szentszék közbelépésének is köszönhető, hogy 1896-ban az Egyesült Államok és Spanyolország között nem tört ki háború Kuba kapcsán. 1900 és 1903 között az argentinai és chilei határvita rendezésében vállalt szerepet a Szentszék. De közvetítő szerepe volt a Kolumbia és Peru közötti megállapodás előkészítésében, illetve 1909 és 1910 között Brazília és Peru közötti vita rendezésében (Follo, 2020). II. János Pál apparátusa 1984-ben Argentína és Chile között a Beagle-csatorna kapcsán segédkezett elkerülni a fegyveres konfliktust (Lindsley, 1987; Ujházi, 2013). De meg lehet említeni a Szentszék erőfeszítéseit – amelyek kevesebb eredményt hoztak ugyan – a libanoni polgárháború (Ujházi, 2017), az iraki katonai intervenció (Ujházi, 2016) vagy a kelet-európai országok kommunista diktatúráinak felszámolására tett kísérletekben. Ezek a kevésbé sikeres kezdeményezések is demonstrálták a Szentszék elkötelezettségét a nemzetközi béke irányába (Kramer, 1980). Újabb az Egyesült Államok és Kuba elhidegült kapcsolatának javításában segített a Szentszék. De Dél-Szudán belpolitikai

krízisének megoldásában, és így az új független államban élő törzsek közötti fegyveres erőszak beszüntetésében is szerepet vállalt.²⁴ Az ilyen folyamatok előkészítésében és koordinálásában a pápai követek kulcsszerepet töltenek be (Rieck & Niebuhr, 2015). Pietro Parolin bíboros-államtitkár 2015-ben a Pápai Gergely Egyetemen a „*Szentszék diplomáciai tevékenysége a béke szolgálatában*” címmel tartott előadást. Az államtitkár kifejtette, hogy a Szentszék igyekszik sajátos mozgásterének és lehetőségeinek egyre jobb kihasználásával továbbra is a béke előmozdítását szolgálni. Kiemelte, hogy a megfelelő prevenció és konfliktus utáni válságkezelés hiányában a fegyveres konfliktusok előreláthatóan növekedni fognak (URL12). A bíboros azt várja a szentszéki diplomáciától, hogy jobban tűnjön ki a Szentszék valós súlya. Ebben a tekintetben is kulcsszerepe lesz a követeknek. Más alkalommal a bíboros államtitkár konkrétan felhívta a figyelmet az egyház szerepvállalására a kolumbiai békefolyamatok elindítása, a nicaraguai helyzet rendezése tekintetében, ahol a pápai megbízott megfigyelőként vett részt. Kiemelte az afrikai országok visszatérő kríziseinek, mint például a mozambiki helyzet, kezelését. A regionális béketeremtés mellett a pápai követek biztonsághoz kapcsolódó etikai kérdésekben is nyilatkoznak: a migrációs és menekültválság kezelése, a fegyverzet, különösen a tömegpusztító fegyverek leszerelése, szervezett bűnözés, fenntartható fejlődés stb. (URL13). Az államtitkár érzékeltette, hogy új típusú válságkezelésre van szükség, amelyben az egyházi diplomácia erőteljesebben részt vesz. Az államtitkár szerint ugyanis az elmúlt években a fegyveres erővel kikényszerített „békék” ingatagok, magukban hordják az újabb fegyveres konfliktusok csíráit. A kiengesztelődésre irányuló és párbeszédre alapuló válságkezelés képes egyedül a tartós béke megteremtésére, az egyház pedig ebben szerepet vállal (URL13). A pápai követek pedig, ahogy azt már XXIII. János 1966-ban megfogalmazta, a pápa „meghosszabbított kezei” a kül- és békepolitika megvalósításában (XXIII. János, 1966).

A pápai követ hivatala, kánoni értelemben egyházi hivatal, amely már az alapításkor is sajátos biztonsági kérdéseket vet fel (Mamberti, 2007). A római pápa, mint illetékes egyházi hatóság, az apostoli levél kibocsátásával alapítja a hivatalt²⁵, amelyre akkor kerül sor, ha azt a politikai és biztonsági helyzet lehetővé teszi. Ennek számos emberi jogi, vallási, köztük az egyház biztonsági helyzetéhez kapcsolódó aspektusa lehet. A Dél-Afrikai Köztársaság például – tekintve az ország holland protestáns orientációját – sokáig nem keresett diplomáciai

---

24 Ferenc pápa 2019-ben találkozott a dél-szudáni politikai vezetéssel és az ellenzékkel. A meghatározó gesztus, hogy a pápa megcsókolta a két politikai vezető lábát, mintegy kérve őket, hogy induljanak el a kiengesztelődés útján nem maradt eredménytelen (URL11).

25 Például II. János Pál, 1992.

kapcsolatot az Apostoli Szentszékkal. Amikor azonban az „*apartheid*” politika miatt számos ország megszakította a diplomáciai kapcsolatot az országgal, felértékelődött számára a szentszéki diplomácia. A Szentszék azonban ekkor már kivárta az alkalmasabb biztonsági és politikai környezetet a diplomáciai kapcsolatok kialakítására (Broglia, 2015). A pápai követi hivatal betöltéséről a pápa gondoskodik (146. k.) kiválasztja – az államtitkárság segítségével –, majd kinevezi az alkalmas személyt a feladatra (Braidia, 1979). Sem általános biztonsági, sem a katolikus közösség szempontjából nem elhanyagolható, milyen karakterű személyt neveznek ki. Ezek a szempontok a válságövezetekben még inkább felértékelődnek. A szegények, a háborúk és a fegyveres konfliktusok áldozatai iránti személyes elköteleződés sokat számít.²⁶ A követ nemzetisége is befolyásolhatja a választást. Attól eltekintve, hogy a követ nem a nemzetisége vagy az eredeti állampolgársága szerinti országot, hanem az Apostoli Szentszékot képviseli, az etnikai szempontokat is figyelembe kell venni. Segítség ebben a tekintetben a zsinat után szorgalmazott gyakorlat, mely szerint a szentszéki külképviseletben erőteljesebben jelenjen meg az egyház egyetemessége, és az olasz nemzetiségű diplomaták mellett ma már az egyes nemzetek katolikusai széles körben képviseltetik magukat a szentszéki diplomáciában.²⁷

Az első követek – ahogy azt fentebb említettük – egyházi küldetéssel rendelkeztek. A pápai állam létrejöttével azonban fokozatosan kialakult a pápai követek „uralkodó” vagy a későbbi területi „nemzetállamok” képviselőinek feladat-együtteséhez nagyon hasonló küldetése is. Ez a dolog természetéből adódott, amennyiben figyelembe vesszük, hogy a Pápai Állam a formálódó európai „nemzetállamok” között, földrajzi kiterjedéssel, a római pápa világi kormányzati hatalmának alárendelt lakossággal rendelkezett.²⁸ Ezért a realista értelemben vett *raison d'état* (államérdek) (Santamaria, 2005; Morris, 1989; Knubben, 1928) a pápai követ feladatai között is óhatatlanul megjelent. Bár a Szentszék a Pápai Államtól megkülönböztetve, a nemzetközi szokásjog alapján az európai államok közösségének tagja volt, de ez a „nemzetközi jogalanyisága” csak a Pápai Állam 1870-es katonai megszállása után értékelődött fel (Duchesne, 1908; Graham, 1959; Hanson, 1987; Arangio-Ruiz, 1996; Araujo, 2001; Barbato, 2013; Bathon, 2001; Morss, 2015). A Szentszék a római kérdés 1929-es rendezéséig is kötött nemzetközi megállapodásokat, és küldött, illetve fogadott követeket. Sőt,

---

26 Donato Squicciarini 75. születésnapja alkalmából kiadott ünnepi kötet számos tanulmánya bemutatja a nuncius személyes érzékenységét, amellyel az egyes szolgálati helyén a válságok áldozatai, illetve a válságot kiváltó okok kezelése irányába fordult (Kapellari & Schambeck, 2020).

27 „... továbbá a római pápa követeit is, amennyire csak lehetséges, az Egyház különböző tartományaiából válasszák ki, hogy a katolikus Egyház hivatali, illetve központi szervei valóban egyetemes jelleget mutassanak.” (CD 10).

28 Ez a kormányzati hatalom ma Vatikán Városra korlátozódik.

az első világháború után létrejövő új államalakulatok keresték a diplomáciai kapcsolat lehetőségét az Apostoli Szentszékkal. A terület elvesztésével nemcsak a Szentszék nemzetközi jogalanyiságára vonatkozó elméleti megalapozás jelentősége erősödött meg. Az egyház társadalmi és biztonsági kérdésekben adott nyilatkozatai is nagyobb súllyal estek latba. A háborús években XV. Benedek, XI. Pius, XII. Pius nyilatkozatai a békéről messze nem hangoztak volna olyan hitelesen, amennyiben a területi integritással és lakossággal rendelkező Pápai Állam még mindig ránehezedett volna a Szentszékre (Frivaldszky, 2020). Ezek a pápai üzenetek – mint ahogy a pápai megnyilatkozások általában – a pápai követek számára nemcsak jámbor ajánlások, hanem az egyes kül- és biztonságpolitikai, illetve etikai kérdésekben szoros értelemben vett feladatszabások. Így értelmezendő a zsinat „atyja”, XXIII. János *Pacem in terris* kezdetű enciklikája is, amely az egyház megváltozott hidegháborús biztonsági környezetben elfoglalt álláspontjának markáns összefoglalója (XXIII. János, 1963; Prélot, 1975). XXIII. János, aki követi küldetési alatt (Bulgária, Törökország, Görögország, Franciaország) maga is aktív szerepet vállalt a regionális béke előmozdításában, jól tudta milyen jelentőséggel bírhatnak a „terepen” dolgozó diplomaták a béke-missziókban (Kartaloff, 2014; Botrugno, 2014). Ugyanígy VI. Pál *Populorum progressio* kezdetű enciklikájának gazdaság-, kül- és biztonságpolitikai jellegű megjegyzései nemcsak szolid ajánlások a „jóakarátú embereknek”, hanem az egyházi diplomácia, és így a pápai követek számára feladatszabás is. II. János Pál pápa a 2000-es jubileumi évben kifejezetten a pápai követek számára intézett üzenetet, amelyben számos szempont mellett a követek állandó célkitűzésének nevezte a béke előmozdítását. Hozzátette, hogy a béke az igazságon, az igazságosságon, a szolidaritáson és a szabadságon alapul. Tehát ezeket a szempontokat is figyelembe kell venni a követeknek, mint a békemisszió elválaszthatatlan szegmensei. Ahogy a pápai követeknek mindent meg kell tenni a szegénységgel szembeni küzdelem, az alapvető emberi jogok, és az emberi személy integráns fejlődésének előmozdítása tekintetében is. Ezeknek az értékeknek az együttes védelme képes egyedül a népek közötti békét megalapozni (URL6).

Ferenc pápa 2019-ben a pápai követekkel való találkozás alkalmával tíz pontban foglalta össze, mit vár a pápai követektől. A pápai követ legyen 1) az Isten embere; 2) az egyház embere; 3) az apostoli buzgóság embere; 4) a kiengesztelődés embere; 5) a pápa embere; 6) a kezdeményezés embere; 7) az engedelmesség embere; 8) az imádság embere; 9) a tevékeny szeretet (*caritas*) embere; 10) az egyszerűség embere (URL14). Bár első ránézésre a pápai üzenet inkább jámbor elmélkedésnek tűnik, de a tíz pont alaposabb elemzéséből kiderül, hogy azok mind szoros, mind tág értelemben részét alkotják az új típusú biztonsági kihívások etikai értékelésének. A pápa aktív szerepet szán a pápai követeknek saját békemissziója

megvalósítása szempontjából. Amennyiben figyelembe vesszük, hogy Ferenc pápa az egyes biztonsági kérdésekben – migráció, vallásszabadság, fenntartható fejlődés, terrorizmus, nukleáris fegyverek leszerelése stb. – milyen konkrét vízióval rendelkezik, egyértelmű, hogy a követeknek ezekben a kérdésekben a pápa konkrét elképzelését kell képviselni a béke jelentőségének általános hangoztatásán túl. A pápa azt várja, hogy ezeken a területeken a pápai követ – saját elképzeléseit félretéve – az egyház és különösen Szent Péter utódjának akaratát közvetítse (az idézett dokumentum 2. 5. 7. pontjai). Ezzel finoman jelezte a pápa, hogy elvárja a szentszéki külképviseletektől, hogy sorakozzanak fel az általa képviselt kül- és biztonságpolitikai irányhoz, még akkor is, ha nem mindenben értenek egyet az egyes célkitűzéseivel. Úgy tűnhet a kritikai megjegyzésekből, hogy voltak hiányosságok, hiszen az egyházi vezetők nem mindenben osztották a pápa markáns véleményét az említett biztonsági kihívások kapcsán. Azonban mind az egyház alkotmányos berendezkedésére vonatkozó teológiai és kánonjogi, mind a külképviseletre vonatkozó (nemzetközi) jogi alapelvek alapján elvárható, hogy a követ a küldő állam főhatalmát képviselje. Ez a főhatalom az egyházban mind teológia és kánonjogi, mind közjogi vonatkozásban a római pápa kezében összpontosul. Többségében azért a pozitív példák dominálnak, és a pápai követek felsorakoznak a pápa békemissziója mellett. A renitencia pedig kivételnek számít.²⁹

Ahogy a kánonjog a tisztán egyházi megbízatással rendelkező, úgy az államokhoz és nemzetközi szervezetekhez akkreditált követek elnevezésével is érzékelteti a megbízatás irányát. A nuncius, pronuncius, internuncius, chargé d'affaires en pied, chargé d'affaires ad interim, legátus a latere, „special envoy”, megfi-gyelő, képviselő vagy ablegatus, illetve régens elnevezések a szentszéki követ nemzetközi jogi karakterére utalnak. Az alkalmazott kifejezések egyben a követ feladat- és jogkörét, illetve a két fél, a Szentszék és az adott állam vagy nemzetközi szervezet diplomáciai kapcsolatának a szintjét is jelzik. Az elmúlt években részben a Szentszék nemzetközi közösségben és a tág értelemben vett „válságkezelésben” való részvételének köszönhetően némelyik forma jelentőségét vesztítette (vagy teljesen ki is kopott: pronuncius, internuncius, régens), amíg más követi formák jelentősége (például special envoy) felerősödött. Bár kánonjogi értelemben nem számítanak állandó diplomáciai képviseletnek, „pápai követeknek” azok a bíborosok, akik a pápa személyét képviselik, valamilyen ünnepségen

---

29 Például Kenya és Dél-Szudán Apostoli Nunciusa Charles Daniel Balvo az Észak-afrikai Püspökök Szövetségének (AMECEA) meghívására szentmisét mutatott be. Kifejtette, hogy mindenben segíti a Szentatyát az afrikai kontinens és különösen Dél-Szudán békéjének az előmozdításában ([URL15](#)). Szíriában Mario Zenari bíboros nuncius több alkalommal találkozott a helyi keresztény és katolikus vezetőkkel, ahogy a politikai vezetők előtt is megerősítette a Szentszék szándékát a regionális béke előmozdításában ([URL16](#)).

vagy gyűlésen, akár mint oldalkövet vagy mint különleges követ (missus specialis, missus extraordinarius, special envoy), de jelentőségük az elmúlt időszakban biztonságpolitikai szempontból felerősödött.³⁰ Küldetésük időleges és csak arra a feladatra vonatkozik, amellyel a pápai kinevező írat megbízza őket. A hatályos Kódex a klasszikus megközelítés szerint valamilyen lelkipásztori feladat teljesítését tekinti elsődleges küldetésüknek (358. k.), de éppen napjainkban az új típusú biztonsági kihívások kezelésében betöltött szerepük nem hagynak kétséget afelől, hogy feladatvégrehajtásuk nem korlátozódik csupán „lekipásztori” területekre (Fürst, 2004). II. János Pál különmegbízottként küldte Pio Laghi, illetve Roger Etchegaray bíborosokat az amerikai, illetve az iraki elnökhöz 2003 tavaszán. Feladatuk kapcsolódott II. János Pál biztonságpolitikai célkitűzéséhez, amellyel szeretne volna megelőzni az amerikai katonai intervenciót. Fernando Filoni bíboros az Iszlám Állam térnyerése után kapott különleges követi megbízatást Ferenc pápától, hogy kifejezze a pápa közelségét az üldözött keresztény közösségek és a szenvedő iraki társadalom irányába. Bár küldetésüknek kétségtelenül van lekipásztori hozadéka, de mind a kiváltó ok, mind a tevékenységi közeg biztonságpolitikai aspektussal is bírt (URL17). Ugyancsak különleges követi – special envoy – minőségben utazott Filoni bíboros a Srí Lanka-i terrortámadás után a régióba, hogy kifejezze a Szentatya szenvedőkkel való együttérzését (URL18). A klasszikus megkülönböztetés alapján a nuncius az adott országba akkreditált követek között tiszteletbeli rangelsőbbséget élvez, „doyen” (Navarro, 1987). A pronuncius ilyen rangelsőbbséggel nem rendelkezik. A Szentszék ma már elnevezésében nem tesz különbséget a nuncius és pronuncius között, de továbbra is számom tartja, hogy mely országokban rendelkezik a követ tiszteletbeli elsőbbséggel (Walczak, 2016).³¹ A pápai követek „doyeni” rangelsőbbsége nem az egykori Pápai Állam vagy a Vatikán politikai vagy katonai jelentőségéhez, hanem a Szentszék erkölcsi tekintélyéhez kapcsolódik (Longhitano, 2001). Az 1815-ös Bécsi Kongresszus ennek fényében deklarálta, hogy „*a szerződés semmiféle újítást nem vezet be a pápai követek vonatkozásában*”, akik számára a katolikus államok biztosíthatják, hogy a diplomáciai testület tiszteletbeli vezetői, „doyenjei” legyenek.³² A tiszteletbeli elsőbbség jelentősége a béke, az

---

30 Pápai követ (Diós, 2005).

31 Lásd még Libreria Editrice Vaticana, 2019.

32 „1. A képviseletek vezetőit az egyes osztályokon belül a rangsorelsőbbség annak a napnak és órának megfelelően illeti meg, amikor működésüket a 13. Cikknek megfelelően megkezdték.

2. A képviselet vezetője megbízólevelének a rangosztályt meg nem változtató módosítása a rangsorelsőbbségre nem hat ki.

3. Ez a cikk nem érinti a fogadó államban a Szentszék képviselőjének rangsorelsőbbsége tekintetében elfogadott gyakorlatot.” 1987. évi 13. törvényerejű rendelet a konzuli kapcsolatokról Bécsben, 1963. április 24-én elfogadott egyezmény kihirdetéséről, 16. cikk.

emberi jogok, a háború és a biztonságtechnikai kérdések értékelése, illetve az üldözött kisebbségek védelme szempontjából sem elhanyagolható. A pápai követ ugyanis nemcsak egy adott állam politikai konszenzusa, hanem az egész katolikus egyház erkölcsi tekintélye és társadalmi tanítása alapján nyilatkozik biztonságához tartozó etikai, illetve a regionális és globális biztonsági kérdésekről. A rangelsőbbség biztosításával – elvileg – a Szentszék bizonyos morális elsőbbségét és tekintélyét is elismerik az adott országban (Fabris, 2006). A biztonsági kérdések pedig – legyenek azok a humán biztonság, a környezet biztonság vagy a fegyveres összeütközésekhez, háborúetikai kérdésekhez kapcsolódó területek – mindig rendelkeznek morális vetülettel (Hegedűs, 2009).

A szentszéki képviselő szerepe a béke előmozdításában a nemzetközi szervezetekben

A nemzetközi szervezetekhez küldött követekre a CIC csak röviden utal, mely szerint az Apostoli Szentszéket képviselik azok is, akik a pápai küldöttségben teljes jogú kiküldötti vagy megfigyelői minőségben nemzetközi tanácsokhoz, értekezletekre vagy összejövetelekre kapnak kiküldetést (363. k. 2. §). A kánon a képviselőt alatt érti mind az állandó, mind az ideiglenes küldötteket (akár szavazati joggal – kiküldött – vagy szavazati jog nélküli) (Hübler, 2004), jóllehet technikai értelemben a követi munka feltételezi, hogy tartós jelleggel képviseli a Szentszéket a fogadó politikai közösség előtt. A jogalkotó az új törvénykönyv kiadásakor már tisztában volt a nemzetközi szervezetekkel való kapcsolattartás jelentőségével. Ezt jelzi, hogy a Kódex bevezető kánonjaiban a hagyományos területi államok mellett már külön említi a „*más politikai társulásokkal*” kötött megállapodásokat (3. k.). Továbbá a Szentszék tényleges „békepolitikájának” az előmozdításában a második világháború után kulcsszerepet kaptak a nemzetközi szervezetek, és az ott tevékenykedő szentszéki misszió munkatársai. A II. Vatikáni Zsinatot követően a Szentszék végleg és deklaráltnak is maga mögött hagyta a két háború között, a nemzetközi szervezetekkel, különösen a Népszövetséggel szemben kialakult tartózkodó álláspontját (Araujo & Lucal, 2004). Amíg az egyes globális és regionális nemzetközi szervezetekkel nem épült ki a diplomáciai kapcsolat, addig főszabály szerint, a székhelye szerint illetékes apostoli nuncius tartotta a kapcsolatot a nemzetközi szervezettel.

A *Sollicitudo omnium ecclesiarum* kezdetű motu proprio a bevezető szakaszt lezáró résznél említi a követek békeépítő, nemzetközi közjót előmozdító tevékenységét. Ez a szakasz tárgyalja röviden az állami hatóságokkal, különösen

a nemzetközi szervezetekkel való együttműködést is.³³ A nemzetközi szervezetek kiemelése logikus, hiszen ez az a fórum, ahol a legátfogóbb lehetőség nyílik az egyetemes közjó és a nemzetközi béke előmozdítására. Olyan fórum, ahol a követ az egyes biztonsági kérdések kapcsán az egyház társadalmi tanítását megismertetheti. Így a szentszéki követ nyilatkozott a terrorizmusról, annak totális elutasításáról (URL19), nukleáris leszerelésről szóló pápai tanításról (URL20, URL21), a békefenntartó műveletekről (URL22)³⁴, a nők védelméről a fegyveres konfliktusok során (URL23), a vallásszabadság és vallási közösségekkel szembeni atrocitásokról, azok elítéléséről (URL24), a világűr békés célú felhasználásáról (URL25), a rasszizmus és a xenofóbia elítéléséről (URL26), a fenntartható fejlődésről (URL27). Ezek már most is, de a későbbiekben még inkább általános érdeklődésre igényt formáló biztonságpolitikai kérdéskörök, amelyekre vonatkozóan az egyháznak adekvát etikai válasza van. A nemzetközi fórumok akkor kínálnak igazi lehetőséget, ha a misszió munkatársai jól ismerik ezekben a kérdésekben az egyház hagyományát és tanítását. A misszió munkatársainak kiválasztásánál ezért evidencia, hogy olyan személyek segítsék a misszió vezetőjét, akik szakismeretük és az egyház tanítása felé való elkötelezettségük erre alkalmassá tesz.

A nemzetközi szervezetek közül létrejötté óta kitüntetett helyen szerepel a Szentszék szempontjából az ENSZ. A világszervezettel való kapcsolatot már XII. Pius, majd utódja XXIII. János is szorgalmazta (Walf, 2003). Pápaságuk alatt időnként a Szentszék már részt vett a világszervezet egyes ügynökségeinek vagy hivatalainak az ülésén. VI. Pál ismerte fel azonban igazán a világszervezet jelentőségét a béke megőrzése szempontjából, ezért is szorgalmazta a formális kapcsolat kiépítését, melynek eredményeképpen 1967-ben létesült a Szentszék állandó megfigyelői beosztása a világszervezet mellett. Jelenleg New Yorkban, Genovában, illetve a regionális ENSZ szakosított hivatalok mellett tevékenykedik misszió. Az ENSZ-ben való jelenlét nemcsak a biztonsági kérdések széleskörű etikai értékelésére ad lehetőséget, hanem hozzájárul a Szentszék nemzetközi bilaterális kapcsolatainak a fejlesztéséhez is, olyan országokkal, ahol nincs, illetve nem jelentős a keresztény vagy a katolikus jelenlét (Algéria, Örményország, Azerbajdzsán, Bahrein, Dánia, Észtország, Finnország, Irán, Japán, Jemen, Kuvait, Kirgizisztán, Litvánia, Líbia, Mongólia, Nepál, Norvégia, Svédország, Tádzsikisztán, Türkmenisztán, Üzbegisztán).

---

33 „*Optatum autem omnium hominum bonae voluntatis, ut Nationum sit pacificus convictus et populorum progressio foveatur, nostris hisce diebus declarant etiam Instituta Internationalia, quae vocantur, quorum scientia, rerum usus, dignitas in promptu sunt omnibus, nulli cum pareant labori ut pax et progressio populorum in tuto ponantur.*” (VI. Pál, 1969).

34 A felszólalás jelentős részben azt a kérdést vizsgálja, hogy a civil lakosságot és a gyermekeket nagyobb védelemben kellene részesíteni a fegyveres küzdelmek során.

Szentszéki diplomataképzés az új típusú biztonsági kihívások fényében

A megváltozott biztonsági környezet és az eredményes békemisszió feltételezi a pápai követek megfelelő felkészítését is. Már a II. Vatikáni Zsinat hatvanadik általános ülésén, 1963. november 5-én felvetődött, hogy a pápai követek számára szervezett képzést kellene indítani, amely a fogadó ország kultúrájáról, történetéről és helyzetéről ad átfogó ismereteket. Továbbá a keleti filozófia és legalább egy keleti nyelv ismeretét irányozták elő (Caprile, 1966). Nyilvánvalóan ezek már olyan szempontok voltak, amelyeket a megváltozott biztonsági környezet és az egyház béketörekvéseinek a szempontjából is lehet értékelni. A pápai követek képzésének és feladatvégzésének 1909 és 1967 között bekövetkező professzionalizálásáról David Alvarez említett tanulmánya ad áttekintést. A szerző rámutat, hogy a második világháború után és a zsinat idejében milyen jelentős előrelépések történtek annak érdekében, hogy a pápai követek eleget tudjanak tenni küldetésüknek az „új világrendben” (Alvarez, 1989). A nunciusi (vagy az államtitkársági) beosztásokra való kinevezéseknél a karrierdiplomáttal szemben a „professzionizmus”, a diplomáciai szolgálatban eltöltött idő, az ott szerzett tapasztalat és képzettség, az egyház nemzetközi karakterének a figyelembevétele, a missziós és a keleti területeken a szerzetesek és a keleti sui iuris egyházak tagjainak a bevonása megerősödött (Alvarez, 1989). A diplomáciai akadémia képzési rendjében pedig markánsabban jelentek meg azok a tárgyak – diplomáciatörténet, közgazdaságtan, nyelvek, nemzetközi jog, földrajz –, amelyek ismerete az új típusú biztonsági kihívások etikai értékelése szempontjából nélkülözhetetlen a nemzetközi környezetben tevékenykedő diplomaták számára (Alvarez, 1989). A diplomáciai testületekben dolgozóknak a nunciatúrára való kihelyezésük előtt a pápai egyetemeken kell leginkább kánonjogi (vagy más szent tudományból) doktori fokozatot szereznii. A kánonjogi doktori (PhD) fokozat preferálása érthető, hiszen az átfogó kánon- és részben világi jogi ismeretekre a jelenlegi szabályozás értelmében csak a doktori kurzusban van lehetőség. A teológia és filozófiai alapképzés keretein belül mindössze a kánonjog egyes területeit kell elsajátítani (általában általános normák, szentségjog, házasságjog, egyházi „alkotmányjog”). Amennyiben a kiválasztott személy már rendelkezik kánonjogi doktorátussal rövidebb, mindössze kétéves belső képzéssel végezheti el a pápai diplomataképzőt (Walczak, 2016). Ez esetben diplomáciatörténetet, nemzetközi jogot, nemzetközi szervezetekhez, gazdasághoz, politikához kapcsolódó ismereteket, nagy európai világnyelveket kell tanulni. Jelenleg egyre nagyobb jelentőségre tesz szert az arab nyelv is. Ezen kívül a diplomáciában hasznos ismereteket is, mint például információvédelem,

sajátítanak el a jelöltek. Újabbban előtérbe került a diplomáciai szolgálat megkezdése előtt a lelkipásztori gyakorlat is (URL28).

Laikusok a szentszéki diplomáciában és a béke megszilárdítása érdekében vívott harcban

A II. Vatikáni Zsinat (LG 33–34, AA 20), és az azt követő egyházi jogalkotás célul tűzte ki, hogy a laikusok és a klerikusok között a „méltóság és a cselekvés” szempontjából a vélt és valós különbséget lebontsa (208. k.). A méltóság és a cselekvés tekintetében való egyenlőség később más egyházi dokumentumban mélyebb kifejtésre került (II. János Pál, 1988). Kényes kérdésként merült fel azonban a laikusok szerepe az egyházkormányzatban. Bár a főszabály tekintetében a Kódex egyértelműen fogalmaz: a tényleges egyházkormányzati tevékenység a szent rend papi fokozatát tételezi fel, de a laikusok együttműködhetnek, „coperare possunt” az egyházi hierarchiával. Az egyházkormányzati tevékenység valós tartalma nem kevés bizonytalanságot vetett fel a zsinat után. Később úgy tűnt, maguk a pápai dokumentumok is a laikusok kormányzatban való részvételének inkább kiegészítő jellegére helyezték a hangsúlyt (II. János Pál, 1988). Ami konkrétan a pápai követek intézményét illeti, a zsinat évei alatt szélsőséges megközelítések is megfogalmazódtak. Például, hogy a pápai követi rendszert a laikusoknak kellene dominálni, tekintve – ahogy arra már utaltunk – a pápai követek az egyház spirituális természetével szemben a politikai karaktert domborítják ki. Így jobb, ha abban a laikusok vállalnak szerepet (Caprile, 1966). Ez a megközelítés különböző vehemenciával, de több ízben előkerült a zsinat általános ülésein.³⁵ A zsinat végül a laikusok egyházkormányzatban való szerepvállalásával kapcsolatban mértéktartó álláspontot foglalt el. Az együttműködés alapelveként fogalmazódott meg, hogy a hívek akár maguk jelentkeznek, akár meghívják őket a munkára, és a hierarchikus apostolkodással való közvetlen együttműködésre, a hierarchia irányítása alatt cselekszenek, mely ezt az együttműködést kifejezett megbízással is szentesítheti (AA 20). Az Apostolicam actuositatem kezdetű határozat általánosságban utal arra, hogy számít a laikus Krisztushívők szerepvállalására az egyház „nemzetközi” kapcsolatai vonatkozásában, hiszen ez „*az apostolkodás mérhetetlen területe*” (AA 14. vagy konkrétan a társulások AA 21., apostoli művek AA 22., együttműködés a nem katolikusokkal és a nem keresztényekkel AA 27. tekintetében). A határozat számos olyan területet érint (közjó, társadalmi párbeszéd, nemzetközi szolidaritás előmozdítása AA 14.), amelyeket ma a szakirodalom és a gyakorlat

35 Így az 1963. november 9-én a hatvanadik általános ülésen, 1963. december 7-én a 63. általános ülésen, illetve 1964. október 8-án a 97. általános ülésen (Caprile, 1966).

is a válságkezelés szerves részének tekint (Pohl, 2007). Mindezek nemzetközi szintű kezelésében a határozat számít a laikusokra, mint „*Krisztus utazó követei-re*” (AA 14.). A Christus Dominus kezdetű dekrétum pedig kifejezetten a laikusok szentszéki diplomáciában való szerepvállalása kapcsán kijelenti, hogy „*a zsinati Atyák nagyon hasznosnak ítélik, hogy ezek a hivatalok jobban hallgassák meg azokat a világiakat, akiket erényük, szakértelmük vagy tapasztalatuk ajánl, hogy így ők is megkapják az őket megillető szerepet az Egyház ügyeinek intézésében*” (CD 14.). A dolog természetéből adódóan a Szentszék nemzetközi szerepvállalása igényli is a laikusok sajátos szaktudását. VI. Pál 1975-ös Evangélii Nuntian-di kezdetű pápai buzdításában markánsabban megfogalmazódnak azok a területek, amelyekben a szentszéki diplomácia is hasznát veheti a laikusok tudásának: „*politikai, társadalmi, gazdasági élet; a kultúra világa, a tudomány, a művészetek, a nemzetközi kapcsolatok, a tömegkultúra eszközei, de sok minden egyéb terület*” (VI. Pál, 1976). A CIC „*alkotmányjogi része*” általánosan fogalmaz, ami a laikus krisztushívókat illeti, minthogy azok szakértelmükkel bekapcsolódnak az egyház nagy üdvözítő munkájába (225. k., 228. k.).

A Sollicitudo omnium ecclesiarum kezdetű motu proprio a nemzetközi szervezetek vonatkozásában külön említi, hogy a pápai követek, akiket a nemzetközi szervezetekhez küldenek, laikusok is lehetnek (VI. Pál, 1969). A Kódex ezt a kérdést már nagyvonalúan negligálja, hiszen csak annyit mond: „*akik*” (qui) az Apostoli Szentszéket képviselik. A laikusok szerepvállalása az egyház nemzetközi missziójában – az említett zsinati elvek és a krisztushívók általános missziós küldetése alapján – azonban így is evidenciának tűnik. A pápa követküldési joga egyébként is nemcsak a klerikusokra vonatkozik, hanem általánossága kiterjed a laikusokra is, akiket a pápa szabadon jelölhet ki a feladatra. Mind a történelmi példák, mind a jelenlegi gyakorlat is ezt támasztja alá. Az országokhoz és a részegyházakhoz küldött követek esetében, akik lelkipásztori feladatokat is ellátnak, logikus, hogy a követ a szent rend fokozatával rendelkezik (Erdő, 1997). Nyilván a missziót vezető nunciások általában érseki rangban lévő püspökök. A nemzetközi szervezetekhez delegált állandó missziót szintén klerikus vezet. A New York-i székhelyű ENSZ-hez delegált állandó megfigyelő, mint a szentszéki misszió vezetője érseki rangban lévő nunciusz, de munkatársai között számos laikus található. Hasonló a helyzet a genovai ENSZ székhely esetében. Emellett az ENSZ egyes kisebb római, bécsi és párizsi székhelyű hivatalainál a szentszéki bizottságokat a szent rend pápi fokozatával rendelkező személyek vezetik.³⁶ Ezek lehetnek megfigyelők

---

36 Erről bővebben a minden évben megjelenő Annuario pontificio ad részletesebb eligazítást. XII. Pius nevezett ki utoljára négy olyan személyt, akik nem rendelkeztek a szent rend püspöki fokozatával (Broglio, 2015).

vagy küldöttek, attól függően, hogy az adott ENSZ szervezetben rendelkeznek-e vagy sem szavazati joggal. Munkatársaik között, különösen kül- és biztonságpolitikai kérdések területén számos laikus munkatárs található. A *Regolamento per le Rappresentanze Pontificie* dokumentum sem hagy kétséget afelől, hogy a nemzetközi szervezetekben laikusok segíthetik a misszió munkáját (Szentszéki Államtitkárság, 1993). Az is előfordulhat, hogy konkrét eseményre laikus küldött érkezik a Szentszék részéről. Ez logikus amennyiben figyelembe vesszük, hogy egyes esetekben olyan speciális kül- és biztonságpolitikai ismeretek szükségesek, amelyekkel laikus szakemberek rendelkeznek. A dokumentum egyébként már nem hagy kétséget afelől, hogy a misszió vezetője bevonhatja a laikusokat is a nemzetközi szervezet mellett dolgozó pápai misszió munkájába. Nyilván az ő esetükben is elvárás a katolikus értékek melletti feltétlen elköteleződés, a hivatástudat, a diszkréció, illetve mindazok az emberi és katolikus erények, amelyek a katolikus koncepció adott etikai és biztonságpolitikai megerősítését szolgálja (Szentszéki Államtitkárság, 1993).

Konklúzió

A Római Pápa – a Szentszék – követküldési joga régi hagyományra tekint vissza, amely elsősorban teológiai elvre, a pápai primátusra alapul. Idővel konkrét feladatok fogalmazódtak meg, majd markánsan elkülönítették a feladategyütteseket annak megfelelően, hogy azok ad extra – vagyis az állami hatóságok – vagy ad intra – vagyis a részegyházak – felé pozicionálják a pápai követet. Általában ez utóbbi volt a hangsúlyos, különösen a II. Vatikáni Zsinat fényében, amelynek konkrét teológiai koncepciója, hogy ezúton fejeződik ki a részegyház és az egyetemes egyház közötti kapcsolat, illetve a pápa legfőbb pásztori gondoskodását a követeken keresztül különleges módon gyakorolja. Bár a történelem folyamán a pápai követek tevékenyen részt vettek a béke előmozdításában, és ez a feladatuk említésre is kerül az egyházi joganyagban, de hogy ez mennyire eminens feladatuk az nem derül ki. Az egyes követi feladatok alaposabb vizsgálatából azonban – ahogy láttuk – kiderül, hogy azok szinte mindegyike rendelkezik biztonságpolitikai aspektussal. Ezért a béke előmozdítása „kohéziós” erő is a követi feladatvégrehajtás közben. Így nem túlzás azt állítani, hogy a pápai követ tevékenységének elengedhetetlen feltétele, hogy tevékenységi területén mozdítsa elő a békét. Ugyanakkor ez nem pusztán a jelenlegi nemzetközi szervezetek és meghatározó világpolitikai aktorok divatos retorikája, nem is pusztán tételes egyházi jogi megfogalmazás miatt van így, hanem egy sokkal mélyebb teológiai elvre megy vissza. Az alapító szándéka volt, hogy követői

az ő nevében „békességszerzők” legyenek. Ez minden krisztushívőre igaz, de tekintve, hogy a katolikus egyház hierarchikus közösség, a hierarchia szintjén ez sajátosan jelenik meg. A nemzetközi politikában a Szentszék (és a Vatikán) vesz részt, amelynek meghosszabbított kezei a pápai követek.

Ferenc pápa prófétai módon tapint rá a huszadik, illetve a huszonegyedik század nagy biztonságpolitikai kérdéseire. A követek „munkakörülményeit” igyekszik úgy alakítani, hogy a kül- és a biztonságpolitikai kérdésekre adekvát választ tudjanak adni. Nem hagy kétséget afelől, hogy a követek – többek között – a „pápa emberei”, akiktől elvárja, hogy az egyes biztonsági kérdésekben az ő békepolitikáját mozdítsák elő. Tekintve, hogy Ferenc pápának nemcsak elvont teológiai elképzelései vannak a békéről, hanem konkrétan reflektál az egyes biztonsági kérdésekre (migráció, nukleáris fegyverek, terrorizmus, szervezett bűnözés fenntartható fejlődés stb.), egyértelmű, hogy a követeknek konkrét feladatai lesznek ezeken a területeken. Mindez különösen igaz a válságövezetekben tevékenykedő és a nemzetközi szervezetekhez akkreditált követek esetében.

Felhasznált irodalom

- Alvarez, D. (1989). The Professionalization of the Papal diplomatic Service, 1909-1967. *The Catholic Historical Review*, 75(2), 233-248;
- Arangio-Ruiz, G. (1996). On the Nature of the International Personality of the Holy See. *Revue Belge de Droit International*, 29(2), 355-369.
- Arangio-Ruiz, G. (1996). On the Nature of the International Personality of the Holy See. *Revue Belge de Droit International*, 2, 355-369.
- Araujo, J. R. & Lucal, A. J. (2004). *Papal Diplomacy and the Quest for Peace. The Vatican and International Organization from the Early Years to League of Nations*. Sapientia Press.
- Araujo, R. J. (2001). The International Personality and Sovereignty of the Holy See. *The Catholic University Law Review*. 50(2), 292-336.
- Arrieta, J. I. (1997). *Diritto dell'Organizzazione ecclesiastica*. Giuffrè.
- Balvo, D. C. (2000). Legates of the Roman Pontiff. In Beal, P. J., Coriden, A. J. & Green T. (Eds.), *New Commentary on the Code of Canon Law* (pp. 490-500). Paulist Press.
- Balvo, D. Charles (2000). Legates of the Roman Pontiff. In Beal, P. J., Coriden, A. J. & Green, T. (Eds.) *New Commentary on the Code of Canon Law*. (pp. 490-493). Paulist Press.
- Barbato, M. (2013). A State, a Diplomat, and a Transnational Church. *Perspectives*, 21(2), 27-48.
- Bathon, M. (2001). The Atypical International Status of the Holy See. *Vanderbilt Journal of Transitional Law*, 34(3), 97-632.
- Benelli, G. (1972). Validità della diplomazia pontificia, *La Civiltà Cattolica*, 123(2), 268-278.
- Bihlmayer, K. & Tüchle, H. (1987). *Kirchengeschichte. Der Neuzeit und die neueste Zeit. III*. Paderborn.

- Binchy, D. (1946). The Vatican and International Diplomacy. *International Affairs*, 22(1), 47-56. <https://doi.org/10.2307/3017870>
- Blet, P. (1982). *Histoire de la Représentation diplomatique du Saint- Siège des origines à l'aube di XIX siècle*. Archivio Vaticano.
- Botrugno, L. (2014). La diplomazia pastorale di Mons. Roncalli tra Sofia e Istanbul. In De Leonardis, M. (Eds.), *Fede e diplomazia le relazioni internazionali della Santa Sede nell'età contemporanea*. (pp. 133-153). Educat.
- Braida, A. (1979). L'ufficio dei rappresentanti del Romano Pontefice. *Apollinaris*, 52, 175-179.
- Broglio, P. T. (2015). The Pastoral Dimension of the Office of Papal Representatives. *The Juris*, 75(2), 297-311. <https://doi.org/10.1353/jur.2015.0020>
- Buonomo, V. (2015). Considerazioni sul rapporto tra diritto canonico e diritto internazionale. *Anuario de derecho canónico: revista de la Facultad de Derecho Canónico integrada en la UCV*, (4), 13-70.
- Caprile, G. (1966). Il Concilio Vaticano II. Secondo periodo 1963-1964. *La Civiltà Cattolica*. (3), 98.
- Cardinale, I. (1962). *Le Saint-Siège et la diplomatie. Aperçu historique, juridique et pratique de la diplomatie pontificale*. Desclée.
- Cavalli, F. (1969a). Il motu proprio. Sollicitudo omnium ecclesiarum. Sull'ufficio dei rappresentanti pontifici. *La civiltà cattolica*, 120(3), 34-43.
- Cavalli, F. (1969b). Il motu proprio, Sollicitudo omnium ecclesiarum. Sull'ufficio dei rappresentanti pontifici. *La civiltà cattolica*, 120, 34-43.
- Congar, Y. (1964). Konzilsreden. *Gregorianum*, 45(4), 854-855.
- Convay J. (1979). Vatican diplomacy today: the legacy of Paul VI. *International Journal*, 34(3), 457-474. <https://doi.org/10.1177/002070207903400307>
- Corral, C. S., De Paolis, V. & Ghirlanda, G. (Eds.) (1993). *Nuovo Dizionario di Diritto Canonico*. San Paolo.
- Cortright, D. (2008). Peace: A History of Movements and Ideas. *Cambridge University Press*. 46(1), 148. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511812675>
- Dalla Torre, G. (1987). Il diritto pubblico esterno e la nuova codificazione canonica. In *Scritti in memoria di Pietro Gismondi*. 1. (pp. 419-421). Giuffrè.
- De Dreuzy, A. (2016). *The Vatican and the Emergence of the Modern Middle East*. Catholic University of America. <https://doi.org/10.2307/j.ctt1d8hbkg>
- De Marchi, G. (1957). *Le Nunziature Apostoliche dal 1800 al 1956*. Libreria Editrice Vaticana. (A munkát újra kiadták 2006-ban). Filipazzi, G. A. (2006). *Rappresentanze e Rappresentanti Pontifici dalla seconda metà del s. XX*. Libreria Editrice Vaticana.
- De Rosa, G. (1998). Le nunziature apostoliche. Natura e fini della diplomazia pontificia. *La Civiltà Cattolica*, 149(1), 451-460.
- Denza, E. (1976). *Diplomatic Law Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*. Oceana Publications.

- Dillon, J. R. (2005). Az Apostolok Cselekedetei. In Thorday A. (Szerk.), *Az Újszövetség könyveinek magyarázata. Szent Jeromos Katolikus Bibliakommentár* (p. 265). Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat.
- Diós I. (Szerk.) (2005). *Magyar Katolikus Lexikon X.* Szent István Társulat.
- Duchesne, L. (1908). *The Beginnings of the Temporal Sovereignty of the Popes.* Benziger.
- EDB (1982). *Enchiridion Vaticanum 7.* Documenti ufficiali della Santa Sede (1980-1981).
- Erdő P. (1990). A pápa képviselte. *Vigília*, 55(4), 259-262. [https://doi.org/10.1016/0039-128X\(90\)90041-9](https://doi.org/10.1016/0039-128X(90)90041-9)
- Erdő P. (1997). A római pápa követei. In *Egyházi Törvénykönyv.* Szent István Társulat.
- Esposito, B. (2006). Il rapporto del Codice di Diritto Canonico lationo con il Diritto internazionale. *Angelicum*, 83, 397-449.
- Fabris, C. (2006). La diplomazia pontificia come presenza della Santa Sede nella vita delle chiese locali, presso la comunità nazionale ed internazionale. *Angelicum*, 83(1), 177-178.
- Filoni, F. (2015). *La Chiesa in Iraq. Storia, sviluppo e missione, dagli inizi ai nostri giorni.* Libreria Editrice Vaticana
- Fischer, P. & Köck, H. (1980). *Allgemeines Völkerrecht.* Prugg.
- Follo, F. (2020). *La diplomazia pontificia, cioè del Papa e con il Papa. Diplomazia di Stato e Diplomazia di Chiesa.* https://www.assau.org/IMG/pdf/la_diplomazia_pontificia_mons_francesco_follo.pdf
- Frivaldszky J. (2020). Az igazságos háborútól a béke morálfilozófiájá felé: az első világháború előzményei és első éve – katolikus szemmel. In Polh Á. (Szerk.), *Biztonság és honvédelem* (pp. 1773-1772). Ludovika Egyetemi Kiadó.
- Fürst, C. G. (2004). Kommentár a 358. kánonhoz. In Marzoa, Á., Miras, J. & Rafael, R. O. (Eds.), *Exegetical Commentary on the Code of Canon Law II/1.* (p. 669). Wilson & Lafleur.
- Graham, R. (1959). *Vatican Diplomacy: A Study of Church and State on the International Plane.* Princeton University Press.
- Hanson, E. (1987). *The Catholic Church in World Politics.* Princeton University Press.
- Hegedűs H. (2009). A biztonság fogalmának tágabb és szűkebb értelmezése, a humánbiztonság, avagy egy konferencia tanulságai. *Hadtudományi Szemle*, 2(1), 64-75.
- Hertzke, D. A. (2005). Roman Catholicism and the Faith-based Movement for Global Human Rights. *The Review of Faith & International Affairs*, 3(3), 19-24. <https://doi.org/10.1080/15570274.2005.9523222>
- Hübler, F. P. (2004). Komentár a 362. kánonhoz. In Marzoa, Á., Miras, J. & Rafael, R. O. (Eds.), *Exegetical Commentary on the Code of Canon Law. II/1.* (p. 688). Wilson & Lafleur.
- II. János Pál (1988). Exhort. Post. Synod. *Christifideles laici.* 1988 XII. 30. (cfr. EV 11/ 1606-1900)
- II. János Pál (1992). Lettera Apostolica di erezione della Nunziatura Apostolica in Albania. *Acta Apostolicae Sedis*, 84(10).
- Kapellari, E. & Schambeck, H. (Eds.) (2020). *Diplomatie im Dienst der Seelsorge. Festschrift zum 75. Geburtstag von Nuntius Erzbischof Donato Squicciarini.* Styria.

- Kartaloff, K. P. (2014). La missione diplomatica di Mons. Roncalli in Bulgaria (1925-1934). In De Leonardis, M. (Eds.), *Fede e diplomazia le relazioni internazionali della Santa Sede nell'età contemporanea*. (pp. 113-133). Educat.
- Knubben, R. (1928). *Die Subjekte des Völkerrechts*. Kohlhammer.
- Kramer, M. J. (1980). The Vatican's „Ostpolitik. *The Review of Politics*, 42(3), 283-308. <https://doi.org/10.1017/S0034670500031818>
- Libreria Editrice Vaticana (2019). *Annuario Pontificio*.
- Lindsley, L. (1987). The Beagle Channel Settlement: Vatican Mediation Resolves a Century-Old Dispute, *Journal of Church and State* 3, 435-455. <https://doi.org/10.1093/jcs/29.3.435>
- Longhitano, A. (2001). *Il diritto nel mistero della chiesa*. Pontificia Università Lateranense.
- Mamberti, D. (2007). Considerazioni “non diplomatiche” sui rappresentanti pontifici, *Ius Ecclesiae*, 19(1), 183-189.
- Martin, I. (1970). The Church's Relations with Foreign Governments. *Concilium*, 8, 94-103.
- Melichár K. (1932). *A zsinatok*. Szent István Társulat.
- Melnyk, A. R. (2009). Pontifical legation to the United Nations. *Periodica de re canonica*, 98(3), 517-564.
- Migliore, C. (1999). Ways and Means of the International Activity of the Holy See. In Msgr. Chair, O. W. (Eds.) *Church and State Changing Paradigms* (pp. 31-41). Katolieke Universiteit Leuven.
- Miñambres, J. (1999). Considerazioni sulla praxis di uffici ecclesiastici per presentazione premessa nel codice del 1983. *Ius Ecclesiae*, 11, 407-418.
- Morris, C. (1989). *The Papal Monarchy. The Western Church from 1050 to 1250*. Clarendon Press.
- Morss, R. J. (2015). The International Legal Status of the Vatican/Holy See Complex. *European Journal of International Law*, 26(4), 927–946. <https://doi.org/10.1093/ejil/chv062>
- Mucci, G. (1989). La diplomazia pontificia dopo il concilio. *La civiltà cattolica*, 140(2), 534-546.
- Musto, G. R. (1986). *The Catholic Peace Tradition*. Orbis Books.
- Navarro, B. (1987). El decanato del cuerpo diplomático y la precedencia de los legados pontificios. *Il diritto ecclesiastico*, 108, 867-893.
- Oberleitner, G. (2005). Human Security: A Challenge to International Law? *Global Governance*, 11(2), 185-203. <https://doi.org/10.1163/19426720-01102005>
- Oliveri, M. (1981). *The Representatives: The Real Nature and Functions of Papal Legates*. Gerard's Cross.
- Padányi J. & Tomolya J. (2017). Háború és béke Ukrajnában, avagy keleten a helyzet változatlan. *Hadtudomány*, 27(1-2) 63-83.
- Paro, G. (1947). *The Right of Papal Legation*. Canon Law Studies.
- Pohl Á. (2007). Some Austrian and German solutions for peace support operations. *Academic and Applied Research in Military Science*, 6(1), 109-120.
- Prélot, M. (1975). *Storia del pensiero politico*. Mondadori (Oscar Studio).
- Rieck, W. C. & Niebuhr, D. (2015). Microstate and Superpower. The Vatican in International Politics. *Kas International Reports* 10.

- Rónay M. (2006). *Az egység elve a katolikus egyház külügyi tevékenységében*. PhD-értekezés. Corvinus Egyetem.
- Salát G. (2019). Christian persecution in North Korea. In Kaló J., Petruska F., & Ujházi L. (Szerk.), *Budapest Report on Christian Persecution* (pp. 109-126). Kapu Kiadó.
- Santamaría, J. A. F. (2005). *Natural Law, Constitutionalism, Reason of State, and War*. Peter Lang Publishing Inc.
- Squicciarini, D. (2005). Storia peculiarità e finalità della diplomazia della Santa Sede: impegno per la pace, da parte della Chiesa e dei papi dell'ultimo secolo. *Apollinaris*, 78(1-2) 499-515.
- Staffa, D. (1951). Legato. In Paschini, P. (Eds.), *Enciclopedia Cattolica* (p. 1027). Libreria Editrice Vaticana.
- Szentszéki Államtitkárság (1993). *Regolamento per le Rappresentanze Pontificie*. Libreria Editrice Vaticana.
- Szentszéki Államtitkárság (1994). *Regolamento per le Rappresentanze Pontificie*. Libreria Editrice Vaticana.
- Troy, J. (2018). 'The Pope's own hand outstretched': Holy See diplomacy as a hybrid mode of diplomatic agency. *The British Journal of Politics and International Relations*, 20(3). 521–539. <https://doi.org/10.1177/1369148118772247>
- Ujházi L. (2010). A világi törvények átvétele a kánonjogba– a kanonizáció intézménye (22. Kán.). *Iustum Aequum Salutare*, 4(3), 143–167.
- Ujházi L. (2012). Raccolta e conservazione delle informazioni prima della nomina dei vescovi cattolici. *Antoniano*, 87(4), 715-741.
- Ujházi L. (2013). A Katolikus Egyház és a vallási közösségek jelentősége Argentína biztonsága szempontjából. In Orosz A. L. & Ujházi L. (Szerk.), *A Katolikus Egyház biztonsági helyzete a huszonegyedik században*. (pp. 29-39). L'Harmattan; Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola.
- Ujházi L. (2016). Safety State of Iraqi Christians, „Change of Era” in Vatican Diplomacy. *Logos: a journal of modern society & culture*, 15(4), 155-175.
- Ujházi L. (2017). A libanoni keresztények biztonsági helyzete. *Hadtudományi Szemle*, 10(4), 357-372.
- Ujházi L. (2019). Újabb módosítás a szentszéki struktúrában: a vatikáni Államtitkárság harmadik szekciója. *Acta Humana: Hungarian Centre For Human Rights Publications*, 6(4), 143-164.
- VI. Pál (1969). Motu proprio. Sollicitudo omnium ecclesiarum. *Acta Apostolicae Sedis*, 61(8) 473-484.
- VI. Pál (1976). Es. Ap. Evangelii Nuntiandi, *Acta Apostolicae Sedis*, 68(1), 5-76.
- Vukićević, B. (2015). Pope Francis and the Challenges of Inter-Civilization Diplomacy. *Revista Brasileira De Política Internacional*, 58(2), 65-79. <https://doi.org/10.1590/0034-7329201500204>
- Walczak, R. (2016). Papal Diplomacy – Characteristics of the Key Issues in Canon Law and International Law. *The Jurist*, 76(2), 489-529. <https://doi.org/10.1353/jur.2016.0027>
- Walf, K. (1966). *Die Entwicklung des päpstlichen Gesandtschaftswesens in dem Zeitabschnitt zwischen Dekretalenrecht und Wiener Kongress*, Max Hueber Verlag.

- Walf, K. (2003). The Nature of the Papal Legation: Delineation and Observations. *The Jurist*, 63, 85-105.
- XXIII. János (1963). Enc. *Pacem in terris*. 1963. III. 11. *Acta Apostolicae Sedis*, 55(3) 257–304.
- XXIII. János (1966). *Mission to France: Memoirs of a Nuncio 1944–1953*. McGraw-Hill Book Company.

A cikkben található online hivatkozások

- URL1: *Una diplomazia al lavoro della pace. 1 testo integrale della Lectio Magistralis tenuta dal cardinale Segretario di Stato Vaticano Pietro Parolin in occasione dell'inaugurazione dell'anno accademico dell'Università Cattolica del Sacro Cuore*. <https://www.cattolicanews.it/una-diplomazia-al-lavoro-della-pace>
- URL2: *Ferenc Pápa: Il desiderio di pace, Lettera al Gran Cancelliere della Pontificia Università Lateranense, 12 novembre 2018*. http://www.vatican.va/content/francesco/it/letters/2018/documents/papa-francesco_20181112_lettera-cardinale-dedonatis.html
- URL3: *Ferenc pápa: Discorso all'incontro con i Nunzi Apostolici, 13 giugno 2019*. http://www.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2019/june/documents/papa-francesco_20190613_nunzi-apostolici.html
- URL4: *Ferenc pápa: Discorso al Corpo diplomatico, 9 gennaio 2017*. http://www.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2017/january/documents/papa-francesco_20170109_corpo-diplomatico.html
- URL5: *Zenari: la pandemia sulle macerie siriane, una catastrofe inimmaginabile. Vatican News*. <https://www.vaticannews.va/it/vaticano/news/2020-04/zenari-pandemia-sulle-macerie-siriane-catastrofe-inimmaginabile.html>
- URL6: *II. János Pál: Giubileo dei rappresentanti pontifici discorso di giovanni paolo ii ai partecipanti al giubileo dei nunzi apostolici*. 16. settembre 2000. http://www.vatican.va/content/john-paul-ii/it/speeches/2000/jul-sep/documents/hf_jp-ii_spe_20000915_jubilee-apost-nuncios.pdf
- URL7: *Crisi in Medio Oriente, cardinale Zenari: „L'Europa può fare di più”*. <https://www.rainews.it/tgr/veneto/video/2020/01/ven-Crisi-in-Medio-Oriente-cardinale-Zenari-nunzio-apostolico-Siria-Europa-puo-fare-di-piu-450041d5-b8e7-46be-a628-4de99a7c3ad1.html>
- URL8: *Vatican News. Il cardinale Zenari: la Siria attende ancora pace e ricostruzione*. <https://www.vaticannews.va/it/chiesa/news/2019-12/zenari-siria-pace-ricostruzione-consacrazione-chiesa-aleppo.html>
- URL9: *Curia reform may include an office for negotiations in the Secretariat of State*. <https://www.catholicnewsagency.com/news/curia-reform-may-include-an-office-for-negotiations-in-the-secretariat-of-state-13513>
- URL10: *Ferenc pápa: Audience of the Holy Father with the Roman Curia for the exchange of Christmas greetings. 2017. XII. 21*. <https://press.vatican.va/content/salastampa/en/bollettino/pubblico/2017/12/21/171221.html>

- URL11: *Sud Sudan: Dichiarazione di Roma per porre fine alle ostilità.* <https://www.vaticannews.va/it/mondo/news/2020-01/pace-sudsudan-santegidio.html>
- URL12: *“Lectio Magistralis” del Cardinale Segretario di Stato al “Dies Academicus” della Pontificia Università Gregoriana, 11.03.2015.* <https://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2015/03/11/0178/00402.html>
- URL13: *Una diplomazia al lavoro della pace. Aperto il 99° anno accademico dell’Ateneo.* <https://www.cattolicanews.it/aperto-il-99-anno-accademico-dell-ateneo>
- URL14: *Ferenc pápa: Incontro con i nunzi apostolici. Discorso del santo padre Francesco.* 2019. VI. 13. http://www.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2019/june/documents/papa-francesco_20190613_nunzi-apostolici.html
- URL15: *Apostolic Nuncio to Kenya calls for Peace in South Sudan.* <https://communications.amecea.org/index.php/2013/12/19/amecea-apostolic-nuncio-to-kenya/>
- URL16: *Apostolic Nuncio in Damascus: Syria will defeat terrorism.* <https://sana.sy/en/?p=98754>
- URL17: *Pope names, meets with special personal envoy to Iraq.* <https://www.catholicculture.org/news/headlines/index.cfm?storyid=22252>
- URL18: *Terror victims receive special blessing by Pope’s delegate.* <https://www.ft.lk/News/Terror-victims-receive-special-blessing-by-Pope-s-delegate/56-678705>
- URL19: *Sixth Committee Agenda Item 108: Measures To Eliminate International Terrorism.* <https://holyseemission.org/contents//statements/57f558d80d0fc.php>
- URL20: *Statement At High Level Meeting to commemorate and promote the International Day Against Nuclear Tests.* <https://holyseemission.org/contents//statements/5f46a79ae262d.php>
- URL21: *General and Complete Disarmament (Nuclear Weapons).* <https://holyseemission.org/contents//statements/5daf5f814a376.php>
- URL22: *Peacekeeping Operations.* <https://holyseemission.org/contents//statements/5dc9ab7085f.php>
- URL23: *Open Debate on Women, Peace and Security.* <https://holyseemission.org/contents//statements/5dc0826be6771.php>
- URL24: *Persecution Of Christians. Remarks by H.E. Archbishop Bernardito Auza, Permanent Representative of the Holy See to the United Nations At the Conference on “The Persecution of Christians Globally: A Threat to International Peace and Security” United Nations, New York, 17 April 2015.* <https://holyseemission.org/contents//statements/55e34d37f218c6.81307306.php>
- URL25: *Statement on Peaceful Uses of Outer Space.* <https://holyseemission.org/contents//statements/5dbc90f435d63.php>
- URL26: *The Elimination of racism, racial discrimination, xenophobia and related intolerance.* <https://holyseemission.org/contents//statements/5db9dfc80c6ad.php>
- URL27: *Sustainable Development.* <https://holyseemission.org/contents//statements/5da749e4407b9.php>
- URL28: *Pope Francis: Future Holy See Diplomats Will Spend A Year On Mission – A Vatican Editorial On The Papal Letter: Ambassadors Of A Missionary Church.* <https://joansrome.wordpress.com/category/pontifical-ecclesiastical-academy/>

Alkalmazott jogszabályok

1987. évi 13. törvényerejű rendelet a konzuli kapcsolatokról Bécsben, 1963. április 24-én elfogadott egyezmény kihirdetéséről

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Ujházi L. (2021). Pápai követek helye és szerepe az egyház békemissziójában az új típusú biztonsági kihívások fényében. *Belügyi Szemle*, 69(SI2), 138-172. <https://doi.org/10.38146/BSZ.SPEC.2021.2.8>